"ഭരണഭാഷ- മാതൃഭാഷ"

കേരള സർക്കാർ

സംഗ്രഹം

വനിത ശിശു വികസന വകുപ്പ് - തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ കഴിയുന്ന കുട്ടികളുടെ സുരക്ഷയും പുനരധിവാസവും ഉറപ്പാക്കുന്നതു സംബന്ധിച്ച സംസ്ഥാന നയം അംഗീകരിച്ച് ഉത്തരവ് പുറപ്പെടുവിക്കുന്നു.

വനിത ശിശു വികസന (സി) വകുപ്പ്

സ.ഉ.(കൈ) നം.7/2026/WCDD തീയതി,തിരുവനന്തപുരം, 14-03-2026

പരാമർശം:-

1. SMW(C) No.6/2021 കേസിലെ ബഹു. സുപ്രീം കോടതിയുടെ 17.01.2022-ലെ വിധിന്യായം
2. 02.02.2022-ൽ ചീഫ് സെക്രട്ടറിയുടെ അധ്യക്ഷതയിൽ ചേർന്ന യോഗം
3. വനിതാ ശിശു വികസന വകുപ്പ് ഡയറക്ടറുടെ 04-11-2022 ലെ DWCD/4187/2022-ICPS 9 നമ്പർ കത്ത്
4. 28.11.2024 ന് ബഹു.വനിതാ ശിശു വികസന വകുപ്പ് മന്ത്രിയുടെ അദ്ധ്യക്ഷതയിൽ ചേർന്ന യോഗം
5. വനിതാ ശിശു വികസന വകുപ്പ് ഡയറക്ടറുടെ 02.08.2025 ലെ DWCD/7339/2024-ICPS 11 നമ്പർ കത്ത്
6. വനിതാ ശിശു വികസന വകുപ്പ് ഡയറക്ടറുടെ 05.03.2026 ലെ DWCD/1362/2026-ICPS 11 നമ്പർ കത്ത്

ഉത്തരവ്

ബഹു.സുപ്രീം കോടതിയുടെ പരാമർശം (1) ലെ വിധിന്യായത്തിൽ തെരുവോരങ്ങളിൽ ജീവിക്കുന്ന കുട്ടികളെ കണ്ടെത്തി, പുനരധിവാസം ഉറപ്പുവരുത്തണമെന്ന് നിഷ്കർഷിച്ചതിന്റെ വെളിച്ചത്തിൽ പരാമർശം (2) പ്രകാരമുള്ള യോഗത്തിൽ "തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ കഴിയുന്ന കുട്ടികളുടെ സംരക്ഷണത്തിനും പുനരധിവാസത്തിനുമായി സംസ്ഥാന നയം" രൂപീകരിക്കുവാൻ തീരുമാനമായി. തുടർന്ന്, വിവിധ കർത്തവ്യവാഹകരുമായി നടത്തിയ ചർച്ചകൾക്കൊടുവിൽ പരാമർശം (3) പ്രകാരം വനിതാ ശിശു വികസന വകുപ്പ് ഡയറക്ടർ തയ്യാറാക്കി സമർപ്പിച്ച കരട് നയം സംബന്ധിച്ച പരിശോധനയ്ക്കും വിലയിരുത്തലിനുമായി പരാമർശം (4) പ്രകാരം യോഗം ചേരുകയും, പ്രസ്തുത യോഗത്തിലെ നിർദ്ദേശങ്ങളും ശിപാർശകളും ഉൾപ്പെടുത്തി പുതുക്കിയ കരട് നയം (ഇംഗ്ലീഷ്, മലയാളം) വനിതാ ശിശു വികസന വകുപ്പ് ഡയറക്ടർ പരാമർശം (5), (6) പ്രകാരം സമർപ്പിച്ചിരുന്നു.

2) കേരളത്തിലെ തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ കഴിയുന്ന കുട്ടികളെ (Children in Street Situation – CISS) കണ്ടെത്തി ആവശ്യമായ സംരക്ഷണവും പരിചരണവും നൽകുകയും, പുനരധിവസിപ്പിച്ച് സമൂഹവുമായി പുനഃസംയോജിപ്പിക്കുകയും ചെയ്യുന്നതിനുള്ള വ്യക്തവും പ്രായോഗികവുമായ മാർഗരേഖ നൽകുക എന്നതാണ് നയത്തിന്റെ ലക്ഷ്യം. ബാലാവകാശങ്ങളെ അടിസ്ഥാനമാക്കിയുള്ള ഈ നയം, തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ കഴിയുന്ന കുട്ടികളെ സുരക്ഷിതമായ അന്തരീക്ഷത്തിലേക്ക് എത്തിച്ച് അവരുടെ വികസനം ഉറപ്പാക്കുന്നതോടൊപ്പം ദാരിദ്ര്യം, കുടിയേറ്റം, കുടുംബ അവഗണന തുടങ്ങിയ കാരണങ്ങളാൽ കുട്ടികൾ തെരുവിലാകുന്ന സാഹചര്യം കുറയ്ക്കാനും അവരുടെ ദീർഘകാല സംരക്ഷണം, പാർപ്പിടം, വിദ്യാഭ്യാസം, സാമൂഹിക സംയോജനം എന്നിവ ഉറപ്പാക്കുന്നതിനുള്ള സമഗ്ര സംവിധാനങ്ങൾ സൃഷ്ടിക്കാനും ലക്ഷ്യമിടുന്നു.

3) സർക്കാർ ഇക്കാര്യം വിശദമായി പരിശോധിച്ചു. തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ കഴിയുന്ന കുട്ടികളുടെ സുരക്ഷയും പുനരധിവാസവും ഉറപ്പാക്കുന്നതു സംബന്ധിച്ച സംസ്ഥാന നയം അനുബന്ധമായി ചേർത്തിട്ടുള്ളത് (മലയാളം, ഇംഗ്ലീഷ്) അംഗീകരിച്ച് ഉത്തരവ് പുറപ്പെടുവിക്കുന്നു.

(ഗവർണറുടെ ഉത്തരവിൻ പ്രകാരം)

ഡോ. ഷർമിള മേരി ജോസഫ്

പ്രിൻസിപ്പൽ സെക്രട്ടറി

1) ഡയറക്ടർ, വനിത ശിശു വികസന വകുപ്പ്
2) പ്രിൻസിപ്പൽ അക്കൗണ്ടന്റ് ജനറൽ (ജി & എസ്എസ്എ, എ&ഇ), കേരളം
3) ധനകാര്യ വകുപ്പ്
4) പൊതുഭരണ(എസ് സി) വകുപ്പ്. (ഇനം നം.3907 തീയതി 13.03.2026)
5) വെബ് & ന്യൂ മീഡിയ
6) ഓഫീസ് കോപ്പി/ സ്റ്റോക്ക് ഫയൽ

ഉത്തരവിൻ പ്രകാരം

Signed by
Hena R Raj
സെക്ഷൻ ഓഫീസർ
Date: 14-03-2026 17:23:36

ബഹു. മുഖ്യമന്ത്രിയുടെ പ്രൈവറ്റ് സെക്രട്ടറിക്ക്
ബഹു. വനിത ശിശു വികസന വകുപ്പ് മന്ത്രിയുടെ പിഎസ് ന്
വനിത ശിശു വികസന വകുപ്പ് സെക്രട്ടറിയുടെ പിഎ യ്ക്ക്

തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ കഴിയുന്ന

കുട്ടികൾക്ക് വേണ്ടിയുള്ള

കേരള സംസ്ഥാന നയം

വനിത ശിശു വികസന വകുപ്പ്

ഉള്ളടക്ക പട്ടിക

1. നയത്തിന്റെ വ്യാപ്തിയും ലക്ഷ്യവും 4

2. അടിസ്ഥാന തത്വങ്ങൾ 4

3. സന്ദർഭം 5

4. ആമുഖം 6

5. നിയമ ഘടന 7

6. ദർശനം 9

7. ദൗത്യം 9

8. നിർവചനങ്ങൾ 10

9. ഇടപെടലുകൾ 12

9.1 പ്രതിരോധം, നേരത്തെയുള്ള തിരിച്ചറിയൽ, ഇടപെടൽ 13
9.2 ബുദ്ധിമുട്ടേറിയ സാഹചര്യങ്ങളുടെ സൂചകങ്ങൾ 14
9.3 ചൈൽഡ് വെൽഫെയർ കമ്മിറ്റി (CWC) മുമ്പാകെ ഹാജരാക്കൽ 15
10. കർത്തവ്യവാഹകരുടെ ശാക്തീകരണം 21
11. സർക്കാർ – സർക്കാരിതര സ്ഥാപനങ്ങളുടെ ഏകോപനം 23
12. നിരീക്ഷണം, വിലയിരുത്തൽ, അവലോകനം 24
13. വിഭവ വിഹിതവും വിനിയോഗവും 25
14. ഉത്തരവാദിത്വവും സുതാര്യതയും 26
15. പ്രവർത്തന പുരോഗതിയുടെ സൂചകങ്ങൾ 26

ചുരുക്കെഴുത്തുകൾ

CISS	തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ കഴിയുന്ന കുട്ടികൾ
CNCP	ശ്രദ്ധയും സംരക്ഷണവും ആവശ്യമുള്ള കുട്ടികൾ
CWC	ചൈൽഡ് വെൽഫെയർ കമ്മിറ്റി
CRC അല്ലെങ്കിൽ **UNCRC**	കുട്ടികളുടെ അവകാശങ്ങൾ സംബന്ധിച്ച ഐക്യരാഷ്ട്രസഭയുടെ കൺവെൻഷൻ
DCPU	ജില്ലാ ശിശു സംരക്ഷണ യൂണിറ്റ്
DFT	ജില്ലാ ടാസ്ക് ഫോഴ്സ്
JJ Act	ബാലനീതി (കുട്ടികളുടെ ശ്രദ്ധയും സംരക്ഷണവും) നിയമം, 2015
NPAC	ദേശീയ കർമ്മ പദ്ധതി, 2016
MoWCD	വനിതാ ശിശു വികസന മന്ത്രാലയം

1. നയത്തിന്റെ വ്യാപ്തിയും ലക്ഷ്യവും

കേരളത്തിലെ തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ കഴിയുന്ന കുട്ടികളെ (Children in Street Situtation – CiSS) കണ്ടെത്തുന്നതിനും, ആവശ്യമായ ശ്രദ്ധയും സംരക്ഷണവും നൽകുന്നതിനും, പുനരധിവസിപ്പിക്കുന്നതിനും, സാമൂഹികക്രമവുമായി പുനഃസംയോജിപ്പിക്കുന്നതിനും, വ്യക്തവും പ്രായോഗികവുമായ ഒരു രൂപരേഖ നൽകുക എന്നതാണ് കേരളത്തിലെ തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ കഴിയുന്ന കുട്ടികൾക്ക് വേണ്ടിയുള്ള സംസ്ഥാന നയം)Kerala State CiSS Policy) ലക്ഷ്യമിടുന്നത്. ബാലാവകാശങ്ങളെ അടിസ്ഥാനമാക്കിയുള്ള സമീപനത്തിലും രാജ്യത്ത് നിലവിലുള്ള കുട്ടികളുടെ സംരക്ഷണ സംവിധാനങ്ങളിലും അധിഷ്ഠിതമായ ഈ നയം, തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ കഴിയുന്ന എല്ലാ കുട്ടികളെയും അവർ നേരിടുന്ന സംഘർഷങ്ങളിൽ നിന്നും മോചിപ്പിച്ച് അവരുടെ സമഗ്ര വികസനത്തിനായി സുരക്ഷിതമായ അന്തരീക്ഷത്തിലേക്ക് തിരികെ സംയോജിപ്പിക്കുന്നുവെന്ന് ഉറപ്പാക്കുന്നു. അതോടൊപ്പം, ദാരിദ്ര്യം, കുടിയേറ്റം, കടത്ത്, കുടുംബ അവഗണന തുടങ്ങിയ കുട്ടികൾ നേരിടുന്ന ബുദ്ധിമുട്ടുകൾ ലഘൂകരിച്ച് തെരുവു സാഹചര്യങ്ങളിൽ കുട്ടികളുടെ സാന്നിധ്യം ഇല്ലാതാക്കാനും, അവരുടെ ദീർഘകാല പരിചരണം, പാർപ്പിടം, വിദ്യാഭ്യാസം, സാമൂഹിക സംയോജനം എന്നിവയ്ക്കായി സമഗ്രമായ പ്രതികരണശേഷിയുള്ള സംവിധാനങ്ങൾ സ്ഥാപിക്കാനും ഈ നയം ശ്രമിക്കുന്നു

2. അടിസ്ഥാന തത്വങ്ങൾ

കുട്ടികൾക്ക് വേണ്ടി നടപ്പിലാക്കുന്ന എല്ലാ ഇടപെടലുകളിലും ശിശു കേന്ദ്രീകൃത സ്വഭാവം ഉറപ്പാക്കുന്നതിനുള്ള സാർവത്രിക തത്വങ്ങളെ അടിസ്ഥാനമാക്കിയാണ് ഈ നയം രൂപപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നത്. എല്ലാ പ്രായത്തിലുമുള്ള ആളുകളുടെയും മൗലികാവകാശങ്ങൾ, അന്തസ്സ്, മൂല്യം, തുല്യത എന്നിവ അംഗീകരിക്കുന്ന സാർവത്രിക മനുഷ്യാവകാശ പ്രഖ്യാപനം, 18 വയസ്സിന് താഴെയുള്ള എല്ലാ കുട്ടികൾക്കും എല്ലാത്തരം അക്രമങ്ങളിൽ നിന്നും സംരക്ഷണം ലഭിക്കുന്നതിന് തുല്യ അവകാശമുണ്ടെന്ന്

പ്രഖ്യാപിക്കുന്ന കുട്ടികളുടെ അവകാശങ്ങൾക്കായുള്ള ഐക്യരാഷ്ട്രസഭയുടെ കൺവെൻഷന്റെ ആർട്ടിക്കിൾ 19 എന്നിവ മുന്നോട്ടു വെയ്ക്കുന്ന അടിസ്ഥാന തത്വങ്ങളെ പ്രധാനമായും ആശ്രയിച്ചാണ് സംസ്ഥാന നയം തയ്യാറാക്കിയിട്ടുള്ളത്. പ്രധാന അടിസ്ഥാനതത്വങ്ങൾ ചുവടെ നൽകുന്നു.

കുട്ടിയുടെ ഉത്തമ താല്പര്യം: UNCRC യുടെ ആർട്ടിക്കിൾ 3 അനുസരിച്ച്, കുട്ടിയുമായി ബന്ധപ്പെട്ട ഏതൊരു നടപടിക്കും നേതൃത്വം നൽകുമ്പോൾ എല്ലാ പങ്കാളികളുടെയും പ്രാഥമിക പരിഗണന കുട്ടിയുടെ ഉത്തമ താല്പര്യത്തിനായിരിക്കണമെന്ന് തത്വം അനുശാസിക്കുന്നു.

സമത്വവും വിവേചനമില്ലായ്മയും: എല്ലാ കുട്ടികളെയും തുല്യമായി പരിഗണിക്കണം, ലിംഗഭേദം, മതം, ജാതി, വർഗം, ഭൂമിശാസ്ത്രപരമായ പ്രദേശം, വൈകല്യം മുതലായവ ഉൾപ്പെടെ ഒരു കാരണവശാലും ഒരു കുട്ടിക്കെതിരെയും വിവേചനം പാടില്ല.

അക്രമത്തോട് ഒരു വിട്ടുവീഴ്ചയും ഇല്ല: കുട്ടികൾക്കെതിരായ എല്ലാത്തരം അക്രമങ്ങളും അസ്വീകാര്യമാണെന്ന് കേരള സംസ്ഥാനം വിശ്വസിക്കുന്നു. പരിചരണ, സംരക്ഷണ സംവിധാനവുമായി ബന്ധപ്പെടുമ്പോഴും അതിനുശേഷവും കുട്ടി സുരക്ഷിതനാണെന്നും ഏതെങ്കിലും തരത്തിലുള്ള ഉപദ്രവം, അല്ലെങ്കിൽ മോശം പെരുമാറ്റം എന്നിവയ്ക്ക് വിധേയമാകുന്നില്ലെന്നും ഉറപ്പാക്കാൻ എല്ലാ നടപടികളും സ്വീകരിക്കേണ്ടതാണ്.

ശിശു കേന്ദ്രീകൃത സമീപനം: കുട്ടിയെ സംബന്ധിച്ച എല്ലാ പ്രവർത്തനങ്ങളും തീരുമാനങ്ങളും കുട്ടികളുടെ താൽപ്പര്യങ്ങൾ, അവകാശങ്ങൾ, കാഴ്ചപ്പാടുകൾ എന്നിവയ്ക്ക് അർഹമായ പരിഗണന നൽകണം. കൂടാതെ, കുട്ടികളുടെ പങ്കാളിത്തം എല്ലാ പ്രവർത്തനങ്ങളുടെയും ആസൂത്രണത്തിലും നടത്തിപ്പിലും ശ്രദ്ധാപൂർവ്വം ഉറപ്പു വരുത്തണം. അങ്ങനെ എടുക്കുന്ന എല്ലാ നടപടികളും കുട്ടിയുടെ ദീർഘകാല ഉന്നമനത്തിനു അനുയോജ്യമാണ് എന്ന് ഉറപ്പാക്കണം.

കുട്ടിയുടെ കാഴ്ചപ്പാടുകളോടുള്ള ബഹുമാനം : കുട്ടിയെ സ്വന്തം സ്വാതന്ത്ര്യം പ്രയോഗിക്കാൻ അനുവദിക്കണം, കൂടാതെ കുട്ടിയെ നേരിട്ടോ അല്ലാതെയോ ഏതെങ്കിലും

പ്രവർത്തനത്തിലോ പ്രക്രിയയിലോ ഉൾപ്പെടുത്തുന്നതിന് മുമ്പ് അവന്റെ അഭിപ്രായങ്ങൾ തേടുകയും വേണം.

കുടുംബാധിഷ്ഠിത പരിചരണം: എല്ലാ സാഹചര്യങ്ങളിലും കുടുംബാധിഷ്ഠിത പരിചരണം പുനരധിവാസത്തിനുള്ള മുൻഗണനാ രീതിയായി തുടരുന്നുവെന്ന് ഉറപ്പാക്കാൻ ശ്രമിക്കണം, സ്ഥാപനവൽക്കരണം അവസാന ആശ്രയമായിരിക്കണം.

ഉത്തരവാദിത്തവും നിരീക്ഷണവും: എല്ലാ ഘട്ടങ്ങളിലും, എല്ലാ പ്രക്രിയകളും ഉത്തരവാദിത്തവും സുതാര്യതയും ഉറപ്പാക്കുന്ന നടപടികളോടൊപ്പം ശക്തമായ നിരീക്ഷണ സംവിധാനങ്ങളും ഫലങ്ങളുടെ പൊതു വെളിപ്പെടുത്തലുകളും ഉണ്ടായിരിക്കണം.

3. സന്ദർഭം

തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ കഴിയുന്ന കുട്ടികളുടെ ദുർബലമായ സാഹചര്യം (CiSS) മനസ്സിലാക്കി, ദേശീയ കുട്ടികളുടെ അവകാശ സംരക്ഷണ കമ്മീഷന്റെ (NCPCR) മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശത്തോടെ അത്തരം കുട്ടികളുടെ പുനരധിവാസത്തിനായി ഒരു നയം രൂപീകരിക്കാൻ ബഹുമാനപ്പെട്ട സുപ്രീം കോടതി എല്ലാ സംസ്ഥാന സർക്കാരുകളോടും നിർദ്ദേശിച്ചു. അതിനാൽ, ബഹുമാനപ്പെട്ട സുപ്രീം കോടതി പുറപ്പെടുവിച്ച നിർദ്ദേശത്തിന് അനുസൃതമായി തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ കഴിയുന്ന കുട്ടികൾക്കായുള്ള സംസ്ഥാന നയം (KSPCISS) തയ്യാറാക്കിയിട്ടുണ്ട്.

4. ആമുഖം

2011 ലെ സെൻസസ് പ്രകാരം, ഇന്ത്യയിലെ ജനസംഖ്യയുടെ 39 ശതമാനത്തിലധികവും കുട്ടികളാണ്. ഇതിൽ 15 ലക്ഷത്തിലധികം (1.5 ദശലക്ഷം) പേർ ദാരിദ്ര്യം, കുടുംബങ്ങളുടെ അവഗണന അല്ലെങ്കിൽ ഉപേക്ഷിക്കൽ, കുട്ടികടത്ത്, മാതാപിതാക്കളുടെ നഷ്ടം തുടങ്ങിയ വിവിധ കാരണങ്ങളാൽ തെരുവുകളിൽ താമസിക്കുന്നതായി കണ്ടെത്തി. ദൈനംദിന ഉപജീവനത്തിനായി ഈ കുട്ടികൾ തെരുവുകളുടെ കാരുണ്യത്തിലാണ് കഴിയുന്നത്.

അവരുടെ അടിസ്ഥാന നിലനിൽപ്പിനായി അവർ നിരവധി തൊഴിൽ പ്രവർത്തനങ്ങളിൽ ഏർപ്പെടുന്നു, ചവറ്റുകുട്ട പെറുക്കൽ, വിൽപ്പന, ഭിക്ഷാടനം എന്നിവ ചിലതാണ്. താമസിക്കാൻ സ്ഥലമില്ലാത്ത ഏറ്റവും അപകടകരമായ സാഹചര്യങ്ങളിലാണ് അവർ ജീവിക്കുന്നത്. അവർ പലപ്പോഴും റോഡിലോ, പാലത്തിനടിയിലോ, റെയിൽവേ സ്റ്റേഷനിലോ, ബസ് സ്റ്റേഷനിലോ, രാത്രി ഷെൽട്ടറുകളിലോ താമസിക്കുന്നു. ഇത്തരത്തിലുള്ള അനുഭവങ്ങൾ പലപ്പോഴും അവരെ വിവിധ തരത്തിലുള്ള ദുരുപയോഗത്തിനും ചൂഷണത്തിനും ഇരയാക്കുന്നു.

തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിലെ ജീവിതം കുട്ടികളുടെ അവകാശങ്ങളുടെ ഏറ്റവും ഗുരുതരമായ ലംഘനങ്ങളിലൊന്നാണ് – വിദ്യാഭ്യാസം, നല്ല ആരോഗ്യം, ഭക്ഷണം, വിനോദം, സംരക്ഷണം, വികസനം എന്നിവയ്ക്കുള്ള അവരുടെ മൗലികാവകാശങ്ങൾ ലംഘിക്കപ്പെടുകയാണ്. വിവിധ തരത്തിലുള്ള ദുരുപയോഗത്തിനും ചൂഷണത്തിനും വിധേയരാകാനുള്ള സാധ്യത അവരെ 2015 ലെ ബാലനീതി (കുട്ടികളുടെ പരിചരണവും സംരക്ഷണവും) നിയമപ്രകാരം (ഇനി മുതൽ ബാലനീതി നിയമം എന്ന് ഉപയോഗിക്കും) 'ശ്രദ്ധയും സംരക്ഷണവും ആവശ്യമുള്ള കുട്ടികൾ' (CNCP) എന്ന വിഭാഗത്തിൽ ഉൾപ്പെടുത്തുന്നു.

മുകളിൽ പറഞ്ഞ കാര്യങ്ങൾക്ക് അനുസൃതമായി, സർക്കാർ സംസ്ഥാനത്തെ എല്ലാ കുട്ടികളുടെയും അവകാശങ്ങൾ അംഗീകരിക്കുന്നു. ലിംഗഭേദം, പൗരത്വം, മതം, ജാതി, സാമ്പത്തികം, സാമൂഹികം, രാഷ്ട്രീയം, സാംസ്കാരികം അല്ലെങ്കിൽ ഭൂമിശാസ്ത്രപരമായ പശ്ചാത്തലം എന്നിവ പരിഗണിക്കാതെ തന്നെ, കേരളത്തിലെ എല്ലാ കുട്ടികൾക്കും എല്ലാത്തരം അക്രമങ്ങളിൽ നിന്നും, ദുരുപയോഗത്തിൽ നിന്നും, അവഗണനയിൽ നിന്നും, ചൂഷണത്തിൽ നിന്നും എല്ലായ്പ്പോഴും സംരക്ഷണം ലഭ്യമാക്കാൻ സർക്കാർ ശ്രമിക്കുന്നു. എല്ലാ സാമൂഹിക മേഖലകളിലുമുള്ള – പ്രത്യേകിച്ച് സാമൂഹിക ക്ഷേമം, വിദ്യാഭ്യാസം, ആരോഗ്യം, സുരക്ഷ, നീതി എന്നിവയിൽ – ശിശു സംരക്ഷണ സേവനങ്ങൾ എല്ലാ കുട്ടികൾക്കും ലഭ്യമാകണമെന്ന് നയം അംഗീകരിക്കുന്നു.

1989-ലെ ഐക്യരാഷ്ട്രസഭയുടെ കുട്ടികളുടെ അവകാശങ്ങൾക്കായുള്ള കൺവെൻഷനും മറ്റ് പ്രസക്തമായ ദേശീയ, അന്തർദേശീയ മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങളും പ്രകാരമുള്ള എല്ലാ കുട്ടികളുടെയും അവകാശങ്ങളും കടമകളും ഉയർത്തിപ്പിടിക്കാൻ കേരള സർക്കാർ പ്രതിജ്ഞാബദ്ധമാണെന്ന് ഈ നയം സ്ഥിരീകരിക്കുന്നു.

5. നിയമ ചട്ടക്കൂട്

5.1 അന്താരാഷ്ട്രം

1989-ൽ ഐക്യരാഷ്ട്രസഭയുടെ പൊതുസഭ അംഗീകരിച്ച *കുട്ടികളുടെ അവകാശങ്ങൾക്കായുള്ള ഐക്യരാഷ്ട്രസഭയുടെ കൺവെൻഷൻ (UNCRC), കുട്ടികളുടെ അവകാശങ്ങളുടെ സാർവത്രിക അംഗീകാരത്തെ പ്രതിനിധീകരിക്കുന്നു. UNCRC* CiSS-നെ കുറിച്ച് പ്രത്യേക പരാമർശമൊന്നും നടത്തുന്നില്ലെങ്കിലും, അതിന്റെ എല്ലാ വ്യവസ്ഥകളും ഓപ്ഷണൽ പ്രോട്ടോക്കോളുകളും ഇവർക്കും ബാധകമാണ്. അതുപോലെ 'തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ കഴിയുന്ന കുട്ടികൾ' എന്നതിനെക്കുറിച്ചുള്ള CRC-യുടെ ജനറൽ കമന്റ് നമ്പർ 21 (2017)-ൽ, തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ കഴിയുന്ന കുട്ടികളുടെ ആഗ്രഹങ്ങൾക്ക് CRC അടിവരയിടുകയും, ജനസംഖ്യയെക്കുറിച്ചുള്ള പ്രധാന നിരീക്ഷണങ്ങൾ നൽകുകയും, കുട്ടികളുടെ അവകാശ ചട്ടക്കൂട് വികസിപ്പിക്കുന്നതിന് സംസ്ഥാനങ്ങൾക്ക് ശുപാർശകൾ നൽകുകയും ചെയ്യുന്നു. തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ കഴിയുന്ന കുട്ടികളുമായി ബന്ധപ്പെട്ട്, കുട്ടികളുടെ അവകാശങ്ങൾ; പൗരാവകാശങ്ങളും സ്വാതന്ത്ര്യങ്ങളും; കുടുംബ പരിസ്ഥിതിയും ബദൽ പരിചരണവും; വൈകല്യവും ആരോഗ്യവും; വിദ്യാഭ്യാസം, ഒഴിവുസമയവും സാംസ്കാരിക പ്രവർത്തനങ്ങളും; കുട്ടികൾക്കെതിരായ അക്രമവും പ്രത്യേക സംരക്ഷണ നടപടികളും എന്നിവയുടെ പശ്ചാത്തലത്തിൽ, കമ്മിറ്റി കൺവെൻഷന്റെ പ്രധാന ലേഖനങ്ങൾ തിരിച്ചറിയുന്നു.

5.2 ദേശീയം

***കുട്ടികൾക്കുള്ള ഭരണഘടനാ വ്യവസ്ഥകൾ* :** നയപരവും ഭരണപരവുമായ എല്ലാ മേഖലകളിലും കുട്ടികളുടെ സുരക്ഷ, ക്ഷേമം, വികസനം എന്നിവയ്ക്കായി ഇന്ത്യാ

ഗവൺമെന്റ് (GOI) പ്രതിജ്ഞാബദ്ധമാണ്. കൂടുതൽ സ്വാധീനം ചെലുത്തുന്നതിനായി വർദ്ധിച്ച ശേഷിയുടെയും വിഭവങ്ങളുടെയും പിന്തുണയോടെ, കുട്ടികളെ ചുറ്റിപ്പറ്റിയുള്ള നയപരവും നിയമപരവും സ്ഥാപനപരവുമായ ചട്ടക്കൂടിന്റെ സ്ഥിരമായ ശക്തിപ്പെടുത്തലിലൂടെയാണ് ഇത് നേടിയെടുത്തത്. പ്രധാനപ്പെട്ടവ താഴെ പറയുന്നു:

a. **ആർട്ടിക്കിൾ 14:** ഇന്ത്യയുടെ പ്രദേശത്തിനുള്ളിൽ ഒരു വ്യക്തിക്കും നിയമത്തിന് മുന്നിൽ തുല്യതയോ നിയമങ്ങളുടെ തുല്യ സംരക്ഷണമോ സംസ്ഥാനം നിഷേധിക്കാൻ പാടില്ല.
b. **ആർട്ടിക്കിൾ 15(3):** സ്ത്രീകൾക്കും കുട്ടികൾക്കും വേണ്ടി പ്രത്യേക വ്യവസ്ഥകൾ ഏർപ്പെടുത്തുന്നതിൽ നിന്ന് ഈ ആർട്ടിക്കിളിലെ ഒന്നും സംസ്ഥാനത്തെ തടയില്ല.
c. **ആർട്ടിക്കിൾ 21:** നിയമം വഴി സ്ഥാപിച്ചിട്ടുള്ള നടപടിക്രമങ്ങൾക്കനുസരിച്ചല്ലാതെ ഒരു വ്യക്തിയുടെയും ജീവനോ വ്യക്തിസ്വാതന്ത്ര്യമോ നിഷേധിക്കാൻ പാടില്ല.
d. **ആർട്ടിക്കിൾ 21(എ):** ആറ് മുതൽ പതിനാല് വയസ്സ് വരെ പ്രായമുള്ള എല്ലാ കുട്ടികൾക്കും സംസ്ഥാനം നിയമം വഴി നിർണ്ണയിക്കുന്ന രീതിയിൽ സൗജന്യവും നിർബന്ധിതവുമായ വിദ്യാഭ്യാസം നൽകേണ്ടതാണ്.
e. **ആർട്ടിക്കിൾ 23(1):** മനുഷ്യക്കടത്ത്, ഭിക്ഷാടനം, മറ്റ് സമാനമായ നിർബന്ധിത തൊഴിൽ എന്നിവ നിരോധിച്ചിരിക്കുന്നു, ഈ വ്യവസ്ഥയുടെ ഏതൊരു ലംഘനവും നിയമപ്രകാരം ശിക്ഷാർഹമായ കുറ്റമായിരിക്കും.
f. **ആർട്ടിക്കിൾ 24:** പതിനാലു വയസ്സിന് താഴെയുള്ള ഒരു കുട്ടിയെയും ഏതെങ്കിലും ഫാക്ടറിയിലോ ഖനിയിലോ ജോലിക്കെടുക്കാനോ മറ്റ് അപകടകരമായ ജോലികളിൽ ഏർപ്പെടാനോ പാടില്ല.
g. **ആർട്ടിക്കിൾ 38(1):** ദേശീയ ജീവിതത്തിന്റെ എല്ലാ സ്ഥാപനങ്ങളെയും അറിയിക്കുന്ന, സാമൂഹിക, സാമ്പത്തിക, രാഷ്ട്രീയ നീതി ഉറപ്പാക്കുന്ന ഒരു സാമൂഹിക ക്രമം സുരക്ഷിതമാക്കുകയും സംരക്ഷിക്കുകയും ചെയ്തുകൊണ്ട്, ജനങ്ങളുടെ ക്ഷേമം പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കാൻ രാഷ്ട്രം പരിശ്രമിക്കേണ്ടതാണ്.
h. **ആർട്ടിക്കിൾ 39:** പ്രത്യേകിച്ച്, സംസ്ഥാനം അതിന്റെ നയം...(ഇ)... കുട്ടികളുടെ ഇളം പ്രായം ദുരുപയോഗം ചെയ്യപ്പെടാതിരിക്കുന്നതിനും, സാമ്പത്തിക ആവശ്യകതയാൽ

പൗരന്മാർ അവരുടെ പ്രായത്തിനോ ശക്തിക്കോ അനുയോജ്യമല്ലാത്ത തൊഴിലുകളിൽ പ്രവേശിക്കാൻ നിർബന്ധിതരാകാതിരിക്കുന്നതിനും വേണ്ടി നയിക്കും.

i. **ആർട്ടിക്കിൾ 39(f):** ... കുട്ടികൾക്ക് ആരോഗ്യകരമായ രീതിയിലും സ്വാതന്ത്ര്യത്തിന്റെയും അന്തസ്സിന്റെയും സാഹചര്യങ്ങളിൽ വികസിക്കാനും ബാല്യവും യുവത്വവും ചൂഷണത്തിൽ നിന്നും ധാർമ്മികവും ഭൗതികവുമായ ഉപേക്ഷിക്കലിൽ നിന്നും സംരക്ഷിക്കപ്പെടാനും അവസരങ്ങളും സൗകര്യങ്ങളും നൽകുന്നു.

j. **ആർട്ടിക്കിൾ 45:** ആറ് വയസ്സ് പൂർത്തിയാകുന്നതുവരെ എല്ലാ കുട്ടികൾക്കും ശൈശവ പരിചരണവും വിദ്യാഭ്യാസവും നൽകാൻ സംസ്ഥാനം ശ്രമിക്കും.".

വനിതാ-ശിശു വികസന മന്ത്രാലയത്തിന്റെ (MoWCD) 2016 ലെ NPAC, ഇന്ത്യയിലെ കുട്ടികളുടെ നിലവിലെ മുൻഗണനകൾ കണക്കിലെടുക്കുന്നു. ലിംഗഭേദം, സാമൂഹിക-സാംസ്കാരിക, സാമ്പത്തിക അല്ലെങ്കിൽ ഭൂമിശാസ്ത്രപരമായ ഒഴിവാക്കൽ എന്നിവ കാരണം ഏറ്റവും ദുർബലരായ അവസാനത്തെ കുട്ടിയിലേക്ക് എത്തിച്ചേരുകയും അവരെ സേവിക്കുകയും ചെയ്യുക എന്നതാണ് NPAC യുടെ ശ്രദ്ധ. CiSS പോലുള്ള മറ്റ് ദുർബലരായ കുട്ടികൾ, കുടിയേറ്റ തൊഴിലാളികളുടെ കുട്ടികൾ, ലൈംഗിക തൊഴിലാളികളുടെ കുട്ടികൾ, HIV/AIDS അല്ലെങ്കിൽ മറ്റ് രോഗങ്ങൾ ബാധിച്ചവർ എന്നിവരും ഇതിൽ ഉൾപ്പെടുന്നു.

തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ കഴിയുന്ന കുട്ടികളുടെ പ്രശ്നം കേരള സംസ്ഥാന സർക്കാരിന് പുതിയതല്ല. 2016 ലെ സംസ്ഥാന ശിശു നയം രൂപീകരിക്കുമ്പോൾ അവർ ഈ കാര്യം ശ്രദ്ധിച്ചു, അതിൽ *ബാലവേല, ഭിക്ഷാടനം,* തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ കഴിയുന്ന കുട്ടികൾ എന്നിവ ഉയർത്തിക്കാട്ടി. ജില്ലാ ഭരണകൂടങ്ങളുടെ ജാഗ്രതയോടെയും ഏകോപിതവുമായ ശ്രമങ്ങൾക്കിടയിലും, സംസ്ഥാനത്തിന്റെ അതിർത്തി പ്രദേശങ്ങളിലെ കുട്ടികളെ, പ്രത്യേകിച്ച് കാർഷിക മേഖലയിൽ, അയൽ സംസ്ഥാനങ്ങളിൽ, തൊഴിലാളികളായി ഉപയോഗിക്കുന്ന സംഭവങ്ങളും ഉണ്ട്.

6. ദർശനം

എല്ലാ കുട്ടികളെയും മാന്യമായി പരിഗണിക്കുന്ന, തുല്യ അവകാശങ്ങളും അവസരങ്ങളും വിദ്യാഭ്യാസത്തിനും മറ്റ് സാമൂഹിക-സാമ്പത്തിക, സാംസ്കാരിക അവകാശങ്ങൾക്കും അനുസൃതമായി പ്രവർത്തിക്കാൻ കഴിയുന്ന ഒരു സമൂഹം സ്ഥാപിക്കുക, അതുവഴി യാതൊരു തരത്തിലുമുള്ള വിവേചനവും അക്രമവും ഉണ്ടാകില്ല.

7. ദൗത്യം

തെരുവു സാഹചര്യങ്ങളിൽ ജീവിക്കുന്ന എല്ലാ കുട്ടികളെയും കണ്ടെത്തി പുനരധിവസിപ്പിക്കുന്നതിന് സംസ്ഥാനം സാധ്യമായ എല്ലാ നടപടികളും സ്വീകരിക്കും.

8. നിർവചനങ്ങൾ

8.1 തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ കഴിയുന്ന കുട്ടികൾ: അന്താരാഷ്ട്ര തലത്തിൽ

1994-ൽ മനുഷ്യാവകാശ കമ്മീഷൻ ഉപയോഗിച്ച "തെരുവിൽ കഴിയുന്ന കുട്ടി" എന്ന പദം 1980-കളിൽ വികസിപ്പിച്ചെടുത്തതാണ്. "ഏതെങ്കിലും പെൺകുട്ടിയെയോ ആൺകുട്ടിയെയോ തെരുവ് (ആളൊഴിഞ്ഞ വാസസ്ഥലങ്ങൾ, തരിശുഭൂമി മുതലായവ ഉൾപ്പെടെ) അവരുടെ പതിവ് വാസസ്ഥലമായും/അല്ലെങ്കിൽ ഉപജീവനമാർഗ്ഗമായും മാറിയിരിക്കുന്നു, ഉത്തരവാദിത്തമുള്ള മുതിർന്നവരുടെ അപര്യാപ്തമായ സംരക്ഷണമോ മേൽനോട്ടമോ നിർദ്ദേശമോ ലഭിക്കുന്നില്ല " എന്നാണ് അത്.[1]

മനുഷ്യാവകാശ കൗൺസിൽ പ്രമേയം 16/12 തെരുവിൽ ജോലി ചെയ്യുന്ന അല്ലെങ്കിൽ താമസിക്കുന്ന കുട്ടികളെയാണ് സൂചിപ്പിക്കുന്നത്, കുട്ടികളുടെ അവകാശങ്ങൾക്കായുള്ള കമ്മിറ്റി "തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ കഴിയുന്ന കുട്ടികൾ" എന്ന പദം സ്വീകരിച്ചു, കുട്ടികൾ തെരുവിൽ നിരവധി പ്രവർത്തനങ്ങളിൽ ഏർപ്പെടുന്നുവെന്നും ഒരു "പ്രശ്നം" ഉണ്ടെങ്കിൽ

1

അത് കുട്ടിയല്ല, മറിച്ച് അവൻ/അവൾ അനുഭവിക്കുന്ന സാഹചര്യങ്ങളാണെന്നും ഇത് അംഗീകരിച്ചു.

8.2 തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ കഴിയുന്ന കുട്ടികൾ: ഇന്ത്യൻ നിയമ ഘടന:

ഇന്ത്യയിൽ, തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ ജീവിക്കുന്ന കുട്ടികൾ എന്ന പദം ഒരു നിയമത്തിലും പ്രത്യേകമായി നിർവചിച്ചിട്ടില്ല. എന്നിരുന്നാലും, ബാലനീതി നിയമത്തിലെ സെക്ഷൻ 2 പ്രകാരം, താഴെപ്പറയുന്ന സാഹചര്യങ്ങളിൽ തെരുവ് സാഹചര്യത്തിൽ കഴിയുന്ന ഒരു കുട്ടിയെ 'പരിചരണവും സംരക്ഷണവും ആവശ്യമുള്ള കുട്ടികൾ' (CNCP) ആയി കണക്കാക്കാം:

<u>പരിചരണവും സംരക്ഷണവും ആവശ്യമുള്ള കുട്ടി എന്നാൽ ഒരു കുട്ടി എന്നാണ് അർത്ഥമാക്കുന്നത്</u> –

i. വീടോ സ്ഥിരതാമസ സ്ഥലമോ ഇല്ലാതെയും ഉപജീവനമാർഗ്ഗം എന്ന് പറയാവുന്ന ഒന്നും ഇല്ലാതെയും കാണപ്പെടുന്നവർ; അല്ലെങ്കിൽ

ii. നിലവിലുള്ള തൊഴിൽ നിയമങ്ങൾ ലംഘിച്ച് ജോലി ചെയ്യുന്നതായി കണ്ടെത്തുന്നയാൾ അല്ലെങ്കിൽ യാചിക്കുന്നതായി കണ്ടെത്തുന്നയാൾ, അല്ലെങ്കിൽ തെരുവിൽ താമസിക്കുന്നതായി കണ്ടെത്തുന്നയാൾ ; അല്ലെങ്കിൽ

iii. മാനസികരോഗിയോ മാനസികമോ ശാരീരികമോ ആയ വെല്ലുവിളികൾ നേരിടുന്നയാളോ മാരകമായതോ ഭേദമാക്കാനാവാത്തതോ ആയ രോഗം ബാധിച്ചയാളോ, പിന്തുണയ്ക്കാനോ പരിപാലിക്കാനോ ആരുമില്ലാത്തയാളോ, പരിചരണം നൽകാൻ അയോഗ്യരായ മാതാപിതാക്കളോ രക്ഷിതാക്കളോ ഉള്ളയാളോ, ബോർഡോ കമ്മിറ്റിയോ അങ്ങനെ കണ്ടെത്തിയാൽ; അല്ലെങ്കിൽ മാതാപിതാക്കളില്ലാത്ത, ആരും പരിപാലിക്കാൻ തയ്യാറാകാത്ത അല്ലെങ്കിൽ മാതാപിതാക്കൾ മരണപ്പെട്ടതോ ഉപേക്ഷിച്ചതോ ആയ കുട്ടികൾ

മുകളിൽ സൂചിപ്പിച്ച CNCP യുടെ നിർവചനത്തെ അടിസ്ഥാനമാക്കി, വിശാലമായി മൂന്ന് തരത്തിൽ CiSS തരം തിരിച്ചിരിക്കുന്നു. അവ:

a. **പിന്തുണയില്ലാതെ ഒറ്റയ്ക്ക് തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ താമസിക്കുന്ന കുട്ടികൾ:**

രക്ഷിതാക്കളുടെയോ കുടുംബത്തിന്റെയോ പിന്തുണയില്ലാതെ തെരുവുസാഹചര്യങ്ങളിൽ കഴിയുന്ന കുട്ടികളാണിവർ. തെരുവുകളിലോ നടപ്പാതകളിലോ പൊതുസ്ഥലങ്ങളിലോ സ്വന്തമായി താമസിക്കുന്നവരാണ് ഇവർ. കാണാതായവരോ, ഒളിച്ചോടിയവരോ, ഉപേക്ഷിക്കപ്പെട്ടവരോ അല്ലെങ്കിൽ അനാഥരോ ആയ കുട്ടികളായിരിക്കാം അവർ. ജോലി ചെയ്തും, ഭിക്ഷ യാചിച്ചും, സാധനങ്ങൾ/സാധനങ്ങൾ വിറ്റും അവർ തെരുവുകളിൽ ജീവിക്കുന്നു. പീഡനത്തിനും ചൂഷണത്തിനും ഏറ്റവും കൂടുതൽ ഇരയാകുന്നത് ഈ കുട്ടികളാണ്.

b. **പകൽസമയത്ത് തെരുവിൽ കഴിയുകായും രാത്രിയിൽ വീട്ടിലേക്ക് മടങ്ങുകയും ചെയ്യുന്ന കുട്ടികൾ :**

പകൽ സമയം തെരുവുകളിൽ ജോലി ചെയ്തോ, യാചിച്ചോ, അലഞ്ഞുതിരിഞ്ഞും (കുടുംബത്തോടൊപ്പമോ അല്ലാതെയോ) സമയം ചെലവഴിക്കുകയും രാത്രിയിൽ വീടുകളിലേക്ക് മടങ്ങുകയും ചെയ്യുന്ന കുട്ടികളാണിത്. പലപ്പോഴും വിവേചനം നേരിടുന്നതിനാൽ ഈ കുട്ടികൾ സംഘർഷഭരിതമായ ജീവത സാഹചര്യങ്ങളിൽ ആണ് ജീവിക്കുക . ഇത്തരത്തിലുള്ള പാർശ്വവൽക്കരണവും ദുർബലതയും അവരെ തെരുവുകളിൽ താമസിക്കാൻ നിർബന്ധിതരാക്കുന്നു.

c. **കുടുംബത്തോടൊപ്പം തെരുവിൽ താമസിക്കുന്ന കുട്ടികൾ:** ഇവർ കുടുംബത്തോടൊപ്പം തെരുവിൽ താമസിക്കുന്ന കുട്ടികളാണ്. രാജ്യത്തിന്റെ വിവിധ ഭാഗങ്ങളിൽ നിന്നുള്ള ഇവർ ഉപജീവനത്തിനായി നഗരത്തിലേക്ക് എത്തിയവർ ആണ്. അസംഘടിത മേഖലയിലാണ് ഇവർ കൂടുതലും ജോലി ചെയ്യുന്നത്. സീസണൽ ആയി വരുന്നവരും സ്ഥിരമായി താമസിക്കുന്നവരും ഈ കുടുംബങ്ങളിൽ ഉൾപ്പെടുന്നു. ഈ കുടുംബങ്ങളിലെ കുട്ടികളും അവരോടൊപ്പം തെരുവിൽ താമസിക്കുന്നു.

കേരളത്തിൽ ഒന്നും രണ്ടും വിഭാഗങ്ങൾ അപൂർവ്വമായി മാത്രമേ ഉള്ളൂ, കൂടുതലും മൂന്നാമത്തെ വിഭാഗത്തിൽ പെടുന്ന കുട്ടികളാണ്, കുടുംബങ്ങളോടൊപ്പം തുറസ്സായ സ്ഥലങ്ങളിലും, പാലത്തിനടിയിലും, തെരുവ് കച്ചവടത്തിലും ഭിക്ഷാടനത്തിലും കഴിയുന്നവരാണ് ഇവർ.

9. ഇടപെടലുകൾ

കുട്ടികൾ നേരിടുന്ന സംഘർഷങ്ങൾ മനസ്സിലാക്കിക്കൊണ്ട്, കുട്ടികളുടെ ആദ്യത്തെയും അവസാനത്തെയും ആശ്രയം കുടുംബം ആണ് എന്നതും കുട്ടികളുടെ സ്ഥാപനവൽക്കരണം അവസാനമാർഗ്ഗം മാത്രമാണ് എന്നതും ഉൾപ്പെടെയുള്ള ബാലനീതി നിയമത്തിന്റെ പ്രധാന തത്വങ്ങൾ അടിസ്ഥാനമാക്കി ചുവടെ പരാമർശിക്കുന്ന നടപടികൾ സ്വീകരിക്കുന്നതിനു നയം നിർദ്ദേശിക്കുന്നു

തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ ജീവിക്കുന്ന കുട്ടികളെ കണ്ടെത്തുന്നതിനും സംരക്ഷിക്കുന്നതിനും പുനരധിവസിപ്പിക്കുന്നതിനും ഏകോപിതവും ബഹുമേഖല നടപടികളിലൂടെ ഘട്ടം ഘട്ടമായി സംയോജിതമായ സമീപനമാണ് സംസ്ഥാന നയം നിർദേശിക്കുന്നത്.

കണ്ടെത്തുകയും അവരുടെ സാഹചര്യം വിലയിരുത്തുകയും കുട്ടികൾ തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ എത്തിപ്പെടാതിരിക്കുന്നതിനുള്ള നടപടികൾ കൈകൊള്ളുകയും ചെയ്യും. തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ കണ്ടെത്തിയ കുട്ടികളെ അടിയന്തിരമായി രക്ഷപ്പെടുത്തി, ചൈൽഡ് വെൽഫയർ കമ്മിറ്റി (സിഡബ്ല്യുസി) മുമ്പാകെ എത്തിക്കുകയും കുട്ടിയുടെ സുരക്ഷയും സംരക്ഷണവും ഉറപ്പു വരുത്തുന്നതിനുള്ള അടിയന്തിര നടപടികൾ സ്വീകരിക്കണം. അതിനുശേഷം, കുടുംബത്തെ കണ്ടെത്തി തുടർ നടപടികൾ സ്വീകരിക്കുക, കുട്ടിയുടെ വിദ്യാഭ്യാസം, തൊഴിൽ പരിശീലനം, ആരോഗ്യ സംരക്ഷണം, മാനസിക പിന്തുണ, സാമ്പത്തിക സഹായം ഉൾപ്പെടെയുള്ള ദീർഘകാല ഇടപെടലുകൾ ഉറപ്പാക്കണം. ഇത്തരത്തിലുള്ള എല്ലാ പ്രവർത്തനങ്ങളും വിവിധ സർക്കാർ സർക്കാരിതര സംവിധാനങ്ങളുമായും അകാദമിക് സ്ഥാപനങ്ങളുമായും ചേർന്നുകൊണ്ടുള്ള ബഹു മേഖല ഇടപെടലിലൂടെ യഥാസമയ നിരീക്ഷണം ഉറപ്പാക്കുകയും ബാൽ സ്വരാജ് പോർട്ടലിലൂടെ കുട്ടിയുടെ കേസ് മാനെജ്മെന്റ് ഉറപ്പാക്കുകയും വേണം.

9.1 പ്രതിരോധം, നേരത്തെയുള്ള തിരിച്ചറിയൽ, ഇടപെടൽ

ഒരു കുട്ടിയും തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ ജീവിക്കുന്നില്ലെന്ന് ഉറപ്പ് വരുത്തുവാൻ ഇത്തരം സാഹചര്യങ്ങളിൽ ജീവിക്കുവാൻ സാധ്യതയുള്ള കുട്ടികളുമായി ബന്ധപ്പെട്ട വിഷയങ്ങളെക്കുറിച്ച് തുടർച്ചയായ ധാരണ ആവശ്യമാണ്. ആയതിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ ഇത്തരം കുട്ടികളെ അവർ തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ എത്തുന്നതിനു മുന്നേ തന്നെ തിരിച്ചറിയുവാനും തുടർ സേവനങ്ങൾ നൽകി അവരെ സംരക്ഷിക്കുവാനും നയം നിർദേശിക്കുന്നു:

a. തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ ജീവിക്കുന്ന കുട്ടികൾ കൂടുതലായി കാണപ്പെടുന്ന 'ഹോട്ട് സ്പോട്ടുകൾ' കണ്ടെത്തുന്നതിനു സംസ്ഥാന വ്യാപകമായി സർവേ നടത്തുക, അതിലൂടെ ഓരോ പ്രദേശത്തിന്റെയും പ്രത്യേകതകൾ മനസിലാക്കി സംയോജിച്ചുള്ള ഇടപെടലുകൾ നടത്തി തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ കുട്ടികൾ എത്തുന്നത് തടയുവാൻ സാധിക്കും.

b. കുട്ടികളെ കണ്ടെത്തുന്നതിനു അംഗൻവാടികൾ പോലുള്ള ലഭ്യമായ സംവിധാനങ്ങൾ ഉപയോഗിക്കുകയും ഇത്തരത്തിൽ കണ്ടെത്തുന്ന കുട്ടികളെ സംരക്ഷിക്കുന്നതിന്റെ ആവശ്യകതയെ പറ്റി സമൂഹത്തിൽ അവബോധം സൃഷ്ടിക്കുക. തെരുവുകളിൽ കഴിയുന്നതിന്റെ ദോഷങ്ങളെക്കുറിച്ച് ഇത്തരം കുട്ടികൾ ഉള്ള മാതാപിതാക്കളെ ബോധവൽക്കരിക്കുന്നതിനുള്ള ശ്രമങ്ങളും നടത്തണം. തെരുവുകളിൽ കഴിയുന്ന കുട്ടികൾ സുരക്ഷിതരല്ലെന്നും അവർ ബുദ്ധിമുട്ടുകൾ അനുഭവിക്കുവാൻ സാധ്യതയുണ്ടെന്നും മാതാപിതാക്കളെ അറിയിക്കണം. കുട്ടികളെ സ്കൂളിൽ അയയ്ക്കാനും കൂടുതൽ സുരക്ഷിതമായി നിലനിർത്താനും രക്ഷിതാക്കളെ പ്രേരിപ്പിക്കണം.

c. അന്യസംസ്ഥാനക്കാരായ കുട്ടികളുമായും കുടുംബങ്ങളുമായും ഇടപഴകുമ്പോഴും ഉണ്ടാകുന്ന ഭാഷാ തടസ്സങ്ങൾ സമയബന്ധിതമായി പരിഹരിക്കുന്നതിനായി സംവിധാനങ്ങൾ നടപ്പിലാക്കും. ഇത്തരത്തിൽ വിവിധ ഭാഷകൾ കൈകാര്യം

ചെയ്യുവാൻ കഴിയുന്ന വ്യക്തികളുടെ പാനൽ തയ്യാറാക്കുകയും അവർക്ക് പരിശീലനങ്ങൾ നൽകി സജ്ജീകരിക്കുകയും ചെയ്യണം.

d. ഹോട്ട്സ്പോട്ടുകൾ കൂടുതലുള്ള പ്രദേശങ്ങൾ കണ്ടെത്തുകയും മനുഷ്യക്കടത്ത്, കുട്ടികളെ ദുരുപയോഗം ചെയ്യുവാനുള്ള സാഹചര്യങ്ങൾ, ബാലാ ഭിക്ഷാടനം, ബാലവേല എന്നിവയിൽ ശ്രദ്ധ കേന്ദ്രീകരിക്കുന്ന ബോധവൽക്കരണ ക്യാമ്പയ്നുകൾ പതിവായി നടത്തണം. പൊതു അറിയിപ്പുകൾ, ദൃശ്യ, ഡിജിറ്റൽ ക്യാമ്പയ്നുകൾ, തെരുവ് നാടകങ്ങൾ എന്നിവയുൾപ്പെടെ വിവിധ മാധ്യമങ്ങൾ ഈ കാമ്പെയ്നിനായി ഉപയോഗിക്കും.

e. കുട്ടികളുടെ സംരക്ഷണത്തിനും സമൂഹ സംവേദനക്ഷമതയ്ക്കും പ്രത്യേക ഊന്നൽ നൽകുന്ന പ്രാദേശിക മാധ്യമങ്ങളുമായുള്ള സഹകരണം നടത്തണം.

f. തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ ജീവിക്കുന്ന കുട്ടികളുടെ പുനരധിവാസവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട് മേഖലയിലെ പ്രോഫഷണലുകളുടെ കഴിവുകൾ, പരിചയം എന്നിവ പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കുന്നതിനായി ബാച്ചിലർ ഓഫ് എഡ്യൂക്കേഷനും സോഷ്യൽ വർക്ക് പ്രോഗ്രാമുകളും നൽകുന്ന കോളേജുകളുമായി സഹകരിച്ച് വിവിധ പ്രവർത്തനങ്ങൾ നടത്തണം. ഈ സ്ഥാപനങ്ങളിലെ വിദ്യാർത്ഥികളുടെ സഹായത്തോടെ തെരുവ്സാഹചര്യങ്ങളിൽ ജീവിക്കുന്ന കുട്ടികളുടെ മേഖലയിലെ പഠനങ്ങൾ, വിലയിരുത്തലുകൾ എന്നിവ നടത്താവുന്നതും, അനൗപചാരിക വിദ്യാഭ്യാസം നൽകുന്നതിലും, ആരോഗ്യ-ശുചിത്വ വർക്ക്ഷോപ്പുകൾ സംഘടിപ്പിക്കുന്നതിലും, കേസ് സ്റ്റഡി മാനേജ്മെന്റിലും ഡോക്യുമെന്റേഷനിലും ഉൾപ്പെടെയുള്ള പ്രവർത്തനങ്ങളിൽ സഹകരിച്ച് പ്രവർത്തനങ്ങൾ നടത്താവുന്നതുമാണ്.

9.2 **ബുദ്ധിമുട്ടേറിയ സാഹചര്യങ്ങളുടെ സൂചകങ്ങൾ**

കുട്ടികളുടെ വിദ്യാഭ്യാസം, നല്ല ആരോഗ്യം, പോഷകാഹാരം, കളി, സംരക്ഷണം, ശരിയായ വികസനം എന്നിവയ്ക്കുള്ള അവകാശങ്ങൾ ഹനിക്കപ്പെടുന്ന അവകാശ ലംഘനങ്ങളിലൊന്നാണ് തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിലെ ജീവിതം. തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ ജീവിക്കുന്ന കുട്ടികൾ നേരിടുന്ന വ്യത്യസ്തമായ സംഘർഷങ്ങൾ

പരിഹരിച്ച അവരുടെ സമഗ്രമായ ക്ഷേമവും പുനരധിവാസവും ആണ് നയം ലക്ഷ്യമിടുന്നത്. ആയതു ക്രിയാത്മകമായും കൃത്യമായും നടപ്പിലാക്കുന്നതിനു ബുദ്ധിമുട്ടേറിയ സാഹചര്യങ്ങൾ കണ്ടെത്തുന്നതിനും കുട്ടികൾക്ക് ഉണ്ടാകുന്ന പുരോഗതി നിർണ്ണയിക്കുന്നതിനും ചുവടെ നൽകിയിട്ടുള്ള സൂചകങ്ങൾ ഉപയോഗിക്കും:

a. സുരക്ഷയുമായി ബന്ധപ്പെട്ട സൂചകങ്ങൾ (ദുരുപയോഗത്തിന്റെയും ചൂഷണത്തിന്റെയും അപകടസാധ്യതയും സ്വഭാവവും)
b. വിദ്യാഭ്യാസ നിലയും തുടർ വിദ്യാഭ്യാസ സേവനങ്ങളുടെ ലഭ്യത.
c. പോഷകാഹാരത്തിന്റെ ലഭ്യത
d. ആരോഗ്യ സംരക്ഷണ സേവനങ്ങളുടെ ലഭ്യത
e. മാനസികാരോഗ്യ സേവനങ്ങളുടെ ലഭ്യത
f. ലൈംഗിക ആരോഗ്യ സേവനങ്ങളുടെ ലഭ്യത
g. കുട്ടിയുടെ കുട്ടി താമസിക്കുന്ന സ്ഥലത്തിന്റെയും ശുചിത്വം
h. സുരക്ഷിതമായ കുടിവെള്ളത്തിന്റെ ലഭ്യത
i. മയക്കുമരുന്ന്, ലഹരിവസ്തുക്കളുടെ ദുരുപയോഗവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട സാഹചര്യം
j. നിയമവുമായി പൊരുത്തപെടാത്ത സാഹചര്യം
k. ബാലവേലയുടെ സാധ്യതകൾ
l. ശൈശവ വിവാഹവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട അപകടസാധ്യതകൾ
m. കുട്ടികളെ കടത്തുന്നതുമായി ബന്ധപ്പെട്ട അപകടസാധ്യതകൾ
n. വാണിജ്യ ലൈംഗിക ചൂഷണവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട അപകടസാധ്യതകൾ

മേൽ സൂചകങ്ങളുടെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ പഠനങ്ങളും തുടർ ഇടപെടലുകളും നടപ്പിലാക്കണം. ആയതു ജില്ലാ ടാസ്ക് ഫോഴ്സ് ന്റെ നേതൃത്വത്തിൽ നടപ്പിലാകണം.

9.3 ചൈൽഡ് വെൽഫെയർ കമ്മിറ്റി (CWC) മുമ്പാകെ ഹാജരാക്കൽ

ശ്രദ്ധയും സംരക്ഷണവും ആവശ്യമുള്ള കുട്ടികളുടെ പരിചരണം, സംരക്ഷണം, ഉചിതമായ പുനരധിവാസം അല്ലെങ്കിൽ പുനഃസ്ഥാപനം എന്നിവ ബാലംനീതി നിയമം 2015 പ്രകാരം

നടപ്പിലാക്കേണ്ട ഉത്തരവാദിത്വം ചൈൽഡ് വെൽഫെയർ കമ്മിറ്റിയെ (സി ഡബ്ല്യു സി) ഏൽപ്പിക്കുന്നു. അതിനാൽ, തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ ജീവിക്കുന്ന കുട്ടിയായി ആയി തിരിച്ചറിയപ്പെടുന്ന എല്ലാ കുട്ടികളെയും ബാലനീതി നിയമം 2015, അദ്ധ്യായം II, സെക്ഷൻ 3–ൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന തത്വങ്ങൾ കണക്കിലെടുത്ത് ബാലനീതി നിയമം 2015 അനുസൃതമായി കൈകാര്യം ചെയ്യണമെന്നും ബാലനീതി നിയമം 2015 വിഭാവനം ചെയ്തിരിക്കുന്നതുപോലെ പ്രസ്തുത ജില്ലയിലെ സി.ഡബ്ല്യു.സി ക്ക് മുമ്പാകെ ഹാജരാക്കണമെന്നും നയം നിർദ്ദേശിക്കുന്നു.

തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ ജീവിക്കുന്ന കുട്ടിയെ ഹാജരാക്കിക്കഴിഞ്ഞാൽ, അത്തരം കുട്ടികളുടെ പ്രായം നിർണ്ണയിച്ചതിനുശേഷം/സ്ഥിരീകരിച്ചതിനുശേഷം അവരുടെ പ്രയോജനത്തിനായി ചുവടെ പരാമർശിക്കുന്ന നിർദ്ദേശങ്ങൾ പുറപ്പെടുവിക്കാം:

a. **ആദ്യത്തെ വിഭാഗത്തിലെ കുട്ടികൾക്ക്, തെരുവിൽ ഒറ്റയ്ക്ക് താമസിക്കുന്ന കുട്ടികൾക്ക്_**

   i. അത്തരം കുട്ടിക്ക് ഒരു കുടുംബമുണ്ടെങ്കിൽ, കൃത്യമായ പരിശോധനയ്ക്കും കൗൺസിലിംഗിനും ശേഷം കുട്ടിയെ മാതാപിതാക്കളുടെയോ രക്ഷിതാവിന്റെയോ ഒപ്പം തിരികെ വിടുന്നത് കുട്ടിയുടെ ഉത്തമതാൽപ്പര്യത്തിനു ഗുണകരമാണെങ്കിൽ മാതാപിതാക്കളുടെയോ രക്ഷിതാവിന്റെയോ അടുത്തേക്ക് തിരികെ നൽകാൻ സി.ഡബ്ല്യു.സി ക്ക് ഉത്തരവിടാവുന്നതാണ്.

   ii. അത്തരമൊരു കുട്ടിയെ കുടുംബത്തോടൊപ്പം തിരികെ നൽകുന്നത് കുട്ടിയുടെ സുരക്ഷ, സംരക്ഷണം, വികാസം എന്നിവയ്ക്ക് ഉത്തമമല്ല എന്ന് കണ്ടെത്തിയാൽ ആ കുട്ടിക്ക് ബാലനീതി നിയമം 2015 അടിസ്ഥാനമാക്കി സ്ഥാപന സംരക്ഷണം, സ്വന്തം നാട്ടിലേക്കു തിരികെ അയക്കുക തുടങ്ങിയ നടപടികൾ സ്വീകരിക്കാവുന്നതാണ്.

b. കുടുംബത്തോടൊപ്പം താമസിക്കുന്ന രണ്ടാമത്തെയും മൂന്നാമത്തെയും വിഭാഗത്തിലുള്ള കുട്ടികൾ – **രാത്രിയിൽ വീട്ടിലേക്ക് മടങ്ങുന്ന ജോലിക്കാരായ കുട്ടികൾ, തെരുവിൽ കുടുംബത്തോടൊപ്പം താമസിക്കുന്നവർ**

i. കുട്ടികൾ തെരുവിൽ കഴിയുന്നത്, ജോലിയിൽ ഏർപ്പെടുന്നത് എന്നിവ കുട്ടികൾക്ക് ഉണ്ടാകുന്ന സംഘർഷങ്ങളെ പറ്റി മാതാപിതാക്കൾക്കും രക്ഷിതാക്കൾക്കും ബോധവൽക്കരണം വിവിധ കർത്തവ്യവാഹകരുടെ സഹകരണത്തോടെ നൽകുക.

ii. തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ ജീവിക്കുന്ന കുട്ടികൾ കുടുംബത്തോടൊപ്പം താമസിക്കുകയാണെങ്കിൽ, അവർ തൊഴിൽ, ഭിക്ഷാടനം, മറ്റു അപകടകരമായ പ്രവർത്തനങ്ങളിൽ ഏർപ്പെടുന്നുണ്ട് എങ്കിൽ കുട്ടികളെ അംഗൻവാടി, സ്കൂൾ, ക്രെഷെ, തുടങ്ങിയ ആവശ്യമായ ക്ഷേമ സേവനങ്ങളുമായി ബന്ധിപ്പിക്കാനും ജില്ലാ ശിശു സംരക്ഷണ ഓഫീസറെയോ ഇക്കാര്യത്തിൽ നിയോഗിക്കപ്പെട്ട മറ്റേതെങ്കിലും അധികാരിയെയോ സി.ഡബ്ല്യു.സി ക്ക് ചുമതലപ്പെടുത്താവുന്നതാണ് .

iii. കുട്ടികൾക്ക് ആവശ്യമെങ്കിൽ സ്പോൺസർഷിപ്പ് നൽകാവുന്നതാണ്.

c. ഇതിനുപുറമെ, എല്ലാ തെരുവ സാഹചര്യങ്ങളിൽ ജീവിക്കുന്ന കുട്ടികൾക്കും, സി.ഡബ്ല്യു.സി താഴെപ്പറയുന്ന നടപടികൾ സ്വീകരിക്കാവുന്നതാണ്:

9.3.1 തിരിച്ചറിയൽ രേഖകളുടെയും മറ്റ് രേഖകളുടെയും ക്രമീകരണം

- സർക്കാരിന്റെ ആനുകൂല്യങ്ങളും അർഹതകളും ലഭിക്കുന്നതിന് കുട്ടികൾക്കും അവരുടെ കുടുംബങ്ങൾക്കും ജനന സർട്ടിഫിക്കറ്റ്, ആധാർ കാർഡ്, വൈകല്യ സർട്ടിഫിക്കറ്റ് തുടങ്ങിയ ആവശ്യമായ തിരിച്ചറിയൽ രേഖകൾ ക്രമീകരിക്കുക.
- സംഘർഷം, പകർച്ചവ്യാധി അല്ലെങ്കിൽ ദുരന്തം എന്നിവ ഉണ്ടാകുമ്പോൾ ഉചിതമായ സുരക്ഷയും മറ്റ് നടപടികളും സ്വീകരിക്കുന്നതിന്, തെരുവുകളിൽ താമസിക്കുന്ന കുട്ടികളുടെ വിവരശേഖരണം നടത്തി പ്രത്യേകമായ നടപടികൾ സ്വീകരിക്കുക.

9.3.2 വിദ്യാഭ്യാസം

തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ ജീവിക്കുന്ന കുട്ടികൾക്ക് വിദ്യാഭ്യാസത്തിനുള്ള തുല്യ അവകാശം സംസ്ഥാനം ഉറപ്പാക്കണമെന്ന് നയം നിർദ്ദേശിക്കുന്നു. ഇക്കാര്യത്തിൽ, കേരള സംസ്ഥാനം ചുവടെ പരാമർശിക്കുന്ന സേവനങ്ങൾ ലഭ്യമാക്കും:

എല്ലാ തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ ജീവിക്കുന്ന കുട്ടികളെയും അടുത്തുള്ള അംഗൻവാടിയിലോ സ്കൂളിലോ ചേർത്ത് അവരുടെ വിദ്യാഭ്യാസത്തിനും പോഷകാഹാരത്തിനും സൗകര്യമൊരുക്കുക. ഇതിനുപുറമെ, സംസ്ഥാനം ക്രെഷ് / മൊബൈൽ ക്രെഷുകൾക്കുള്ള സൗകര്യവും ഒരുക്കും.

(i) തെരുവ സാഹചര്യങ്ങളിലെ ജീവിതം കാരണം കുട്ടികളുടെ വിദ്യാഭ്യാസത്തിനു ഉണ്ടായ തടസ്സങ്ങൾ പരിഹരിക്കുന്നതിനുള്ള മാർഗ്ഗങ്ങൾ സംസ്ഥാനം സ്വീകരിക്കും. തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ ജീവിക്കുന്ന കുട്ടികൾക്ക് അധ്യന വർഷം മുഴുവനും ഇതു സാഹചര്യത്തിലും സ്കൂൾ വിദ്യാഭ്യാസം നേടുവാൻ വേണ്ട സജീകരണങ്ങൾ ഒരുക്കും. അതിനു വേണ്ടി മൊബൈൽ വാൻ സ്കൂളുകൾ, മാതാപിതാക്കൾക്കുള്ള രാത്രി സ്കൂൾ തുടങ്ങിയവ സജീകരിക്കും. രാജ്യത്തെ എല്ലാ സർക്കാർ സ്കൂളുകളിലും തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ ജീവിക്കുന്ന കുട്ടികൾക്ക് തുടർ വിദ്യാഭ്യാസം ലഭ്യമാക്കുന്ന രീതിയിൽ മൈഗ്രേഷൻ കാർഡുകൾ, ട്രാൻസ്ഫർ സർട്ടിഫിക്കറ്റ് എന്നിവ നൽകും.

(ii) ഔപചാരിക വിദ്യാഭ്യാസമോ നൈപുണ്യ പരിശീലനമോ നൽകുമ്പോൾ തന്നെ പഠനാനുഭവം ശക്തിപ്പെടുത്തുന്നതിന് വിവര, ആശയവിനിമയ ഉപകരണങ്ങളുടെ അവസരങ്ങളും സാധ്യതകളും ഉപയോഗപ്പെടുത്തും.

(iii) ദുരന്തങ്ങളോ അടിയന്തര സാഹചര്യങ്ങളോ ഉണ്ടാകുമ്പോൾ കുട്ടികളുടെ വിദ്യാഭ്യാസം തടസ്സപ്പെട്ടുമ്പോൾ, വിദ്യാഭ്യാസം തടസ്സപ്പെട്ടുന്നില്ലെന്ന് ഉറപ്പാക്കാൻ സാങ്കേതിക വിദ്യാധിഷ്ഠിത രീതികൾ ഉപയോഗിക്കും.

(iv) തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ ജീവിക്കുന്ന കുട്ടികൾക്ക് പ്രായത്തിനനുസരിച്ചുള്ള നൈപുണ്യ പരിശീലനം ലഭ്യമാക്കും.

(v) ഔപചാരിക സ്കൂൾ പ്രവേശനത്തെ പിന്തുണയ്ക്കുന്നതിനായി, സന്നദ്ധ സംഘടനകൾ, അധ്യാപകർ, പരിശീലന സ്ഥാപനങ്ങൾ, സാമൂഹിക സേവന സ്ഥാപനങ്ങൾ

എന്നിവയുമായി സഹകരിച്ച് അനൗപചാരിക വിദ്യാഭ്യാസവും ബ്രിഡ്ജ് കോഴ്സുകളും വികസിപ്പിക്കും.

(vi) കൊഴിഞ്ഞുപോക്ക് തടയുന്നതിനുള്ള നടപടികൾ നടപ്പിലാക്കും, അതിൽ സഹപാഠികളുടെ സഹായത്തോടെയുള്ള മെന്ററിംഗ്, സുസ്ഥിരമായ പിന്തുണയ്ക്കും പഠനത്തിനുമായി മനഃശാസ്ത്രപരമായ സഹായം എന്നിവ ഉൾപ്പെടുത്തും.

(vii) തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ ജീവിക്കുന്ന കുട്ടികളുടെ സുരക്ഷ സംരക്ഷണം, പുനരധിവാസം എന്നിവയ്ക്കായി ബാച്ചിലർ ഓഫ് എഡ്യൂക്കേഷൻ, സോഷ്യൽ വർക്ക് മുതലായ പഠനപദ്ധതികൾ നടപ്പിലാക്കുന്ന കോളെജുകളുമായി സഹകരിച്ചു പ്രവർത്തനങ്ങൾ ആവിഷ്കരിക്കും.

(viii) തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ ജീവിക്കുന്ന കുട്ടികൾക്ക് വേണ്ടിയുള്ള വിദ്യാഭ്യാസ ട്രാക്കിംഗ് രജിസ്റ്റർ പരിപാലിക്കുന്നതിനും, ബാധകമാകുന്ന സന്ദർഭങ്ങളിൽ അവരുടെ ഇന്റർ-സ്കൂൾ ട്രാൻസ്ഫറുകൾ സുഗമമാക്കുന്നതിന് മൈഗ്രേഷൻ കാർഡുകൾ നൽകുന്നതിനുമുള്ള ഉത്തരവാദിത്തം ജില്ലാതല വിദ്യാഭ്യാസ ഒഫിസർമാർക്ക് നൽകും.

9.3.3 സുരക്ഷയും സംരക്ഷണവും

തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ ജീവിക്കുന്ന കുട്ടികളുടെ സുരക്ഷ ഉറപ്പാക്കുന്നതിനായി, സംസ്ഥാന സർക്കാർ താഴെ പറയുന്ന കാര്യങ്ങൾ ചെയ്യണമെന്ന് നയം നിർദ്ദേശിക്കുന്നു:

(i) കുട്ടികൾക്കെതിരായ കുറ്റകൃത്യങ്ങൾ, സൈബർ കുറ്റകൃത്യങ്ങൾ, ബാലവേല, ബാലക്കടത്ത്, ബാലലൈംഗിക പീഡനം, ബാലവിവാഹം, അല്ലെങ്കിൽ മറ്റേതെങ്കിലും തരത്തിലുള്ള പീഡനം അല്ലെങ്കിൽ കുട്ടികളെ ചൂഷണം ചെയ്യൽ തുടങ്ങിയ ബുദ്ധിമുട്ടുകൾ മനസ്സിലാക്കുന്നതിനും തിരിച്ചറിയുന്നതിനും അവ റിപ്പോർട്ട് ചെയ്യുന്നതിനും കുട്ടികളെ പരിശീലിപ്പിക്കും.

(ii) തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ ജീവിക്കുന്ന കുട്ടികൾ കൂടുതലായി കാണുന്ന ഹോട്ട്സ്പോട്ടുകളായി കണക്കാക്കപ്പെടുന്ന പ്രദേശങ്ങളിൽ ഓപ്പൺ ഷെൽട്ടർ സൗകര്യം ഒരുക്കുക.

(iii) തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ ജീവിക്കുന്ന കുട്ടികൾക്കും കുടുംബത്തിനും ഷെൽട്ടർ സൗകര്യം ഉറപ്പാക്കുക.

(iv) മൂടിയ അഴുക്കുചാലുകൾ, മൂടിയ കുഴൽക്കിണറുകൾ, പ്രവർത്തിക്കുന്ന തെരുവ് വിളക്കുകൾ, മൂടിയ വൈദ്യുത കേബിളുകൾ തുടങ്ങിയ ഘടനകൾ സൃഷ്ടിച്ച് സുരക്ഷാ നടപടികൾ ഉറപ്പാക്കുക.

(v) കേന്ദ്ര വനിതാ ശിശു വികസന മന്ത്രാലയം പുറപ്പെടുവിച്ച മിഷൻ വാത്സല്യ മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങൾ നടപ്പിലാക്കുന്നത് ഉറപ്പാക്കുക. ഗവൺമെന്റ്-സിവിൽ സൊസൈറ്റി പങ്കാളിത്തത്തിലൂടെ തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ ജീവിക്കുന്ന കുട്ടികൾ ഉൾപ്പെടെയുള്ള ദുഷ്കരമായ സാഹചര്യങ്ങളിൽ കുട്ടികൾക്കായി ഒരു സംരക്ഷണാത്മക അന്തരീക്ഷം കെട്ടിപ്പടുക്കും.

(vi) തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ കഴിയുന്ന കുട്ടികളുടെ കഠിനവും സുരക്ഷിതമല്ലാത്തതുമായ ജീവിത സാഹചര്യങ്ങൾ ലഘൂകരിക്കുന്നതിന് തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ കഴിയുന്ന കുട്ടികളുമായി ബന്ധപ്പെട്ട സർക്കാരും സന്നദ്ധ സംഘടനകളും തമ്മിലുള്ള പങ്കാളിത്തത്തെ പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കും.

(vii) തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ ജീവിക്കുന്ന കുട്ടികൾ കൂടുതാലായി എത്തുന്ന ഹോട്ട്സ്പോട്ടുകളായി തിരിച്ചറിഞ്ഞ പ്രദേശങ്ങളിൽ പതിവായി റോഡ് സുരക്ഷാ ക്യാമ്പയ്നുകൾ നടത്തുന്നതിന് മോട്ടോർ വാഹന വകുപ്പുമായി (എംവിഡി) ഏകോപനം നടത്തുക. മതിയായ തെരുവ് വിളക്കുകൾ, അപകട പ്രതികരണ പ്രോട്ടോക്കോളുകൾ, ഉചിതമായ മുന്നറിയിപ്പ് അടയാളങ്ങളും സംവിധാനങ്ങളും സ്ഥാപിക്കുന്നുണ്ടെന്ന് ഉറപ്പാക്കുക.

9.3.4 ആരോഗ്യം

തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ ജീവിക്കുന്ന കുട്ടികൾ കഠിനവും വൃത്തിഹീനവുമായ ജീവിത സാഹചര്യങ്ങൾക്ക് വിധേയരാകുകയും അത് നിരവധി തരത്തിലുള്ള രോഗങ്ങൾക്ക് കാരണമാവുകയും ചെയ്യുന്നുവെന്നത് അറിയപ്പെടുന്ന വസ്തുതയാണ്. തെരുവ് ജീവിതവും അതിനാൽ, തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ ജീവിക്കുന്ന കുട്ടികളുടെ ആരോഗ്യവും പോഷകാഹാരവും ഉറപ്പാക്കുന്നതിന് സമഗ്രമായ നടപടികൾ സ്വീകരിക്കാൻ ഈ നയം നിർദേശിക്കുന്നു:

(i) ലഹരിവസ്തുക്കളുടെ ദുരുപയോഗത്തിലും മയക്കുമരുന്നിന് അടിമയായ കുട്ടികളുടെ പരിചരണം, ലഹരി വിമുക്ത ചികിത്സകൾ, പുനരധിവാസം എന്നിവയ്ക്കായിഫിറ്റ് ഫസിലിറ്റി (Fit Facility) കൾ കണ്ടെത്തും.

(ii) മയക്കുമരുന്ന് ദുരുപയോഗത്തെക്കുറിച്ച് പതിവായി പരിശോധന നടത്തുകയും അതിന്റെ ദോഷഫലങ്ങളെക്കുറിച്ച് അവബോധം സൃഷ്ടിക്കുകയും ചെയ്യുക.

(iii) പകർച്ചവ്യാധികൾ, പ്രത്യേകിച്ച് എച്ച്.ഐ.വി/എയ്ഡ്സ്, ക്ഷയം എന്നിവയ്ക്കുള്ള പതിവ് പരിശോധനകൾ നടത്തും.

(iv) എച്ച്.ഐ.വി/എയ്ഡ്സ്, ന്യുമോണിയ, കാൻസർ, കുഷ്ഠം തുടങ്ങിയ ജീവന് ഭീഷണിയായതോ അപൂർവമോ ആയ രോഗങ്ങളോ കുട്ടിയുടെ സാധാരണ പ്രവർത്തനത്തെയും ക്ഷേമത്തെയും തടസ്സപ്പെടുത്തുന്ന മറ്റേതെങ്കിലും രോഗമോ ബാധിച്ച തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ ജീവിക്കുന്ന കുട്ടികൾക്ക് ജില്ലാ തലത്തിലുള്ള ഫസ്റ്റ് റഫറൽ യൂണിറ്റുകളും എല്ലാ പൊതുജനാരോഗ്യ കേന്ദ്രങ്ങളും മുൻഗണന നൽകുമെന്ന് ഉറപ്പാക്കും. ഈ സൗകര്യങ്ങൾ സൗജന്യമായി സേവനങ്ങൾ നൽകുന്നുണ്ടെന്നും എളുപ്പത്തിൽ എത്തിച്ചേരാവുന്നതാണെന്നും സംസ്ഥാനം ഉറപ്പാക്കും.

(v) തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ ജീവിക്കുന്ന കുട്ടികൾക്കും അവരുടെ മാതാപിതാക്കൾക്കും മാനസികാരോഗ്യ സേവനങ്ങൾ ഉൾപ്പെടെയുള്ള മൊബൈൽ ഹെൽത്ത് ക്ലിനിക്കുകളുടെ സേവനം ലഭ്യമാക്കും.

(vi) 2016 ലെ വികലാംഗ അവകാശ നിയമപ്രകാരം നിർവചിച്ചിരിക്കുന്ന വൈകല്യമുള്ള കുട്ടികളെ (പി ഡബ്ല്യു ഡി) തടസ്സരഹിതമായ നേരിട്ടുള്ള ആനുകൂല്യ കൈമാറ്റം (ഡി ബി ടി) വഴി ഉചിതമായ ക്ഷേമ പദ്ധതികളുമായി ബന്ധിപ്പിക്കും.

(vii) ആരോഗ്യ വകുപ്പ് ഐ.സി.ഡി.എസ് പ്രവർത്തകരുമായി സഹകരിച്ച് സംഘടിപ്പിക്കുന്ന മൊബൈൽ ഹെൽത്ത് വാനുകളിലൂടെയും ക്യാമ്പുകളിലൂടെയും വാക്സിനേഷനുകൾ ലഭ്യമാക്കും.

(viii) ലൈംഗിക രോഗങ്ങൾ ഉൾപ്പെടെയുള്ള പകർച്ചവ്യാധികൾക്കെതിരായ ബോധവൽക്കരണ കാമ്പെയ്നുകൾ. പതിവ് anthropometric പരിശോധനകൾക്ക് പുറമേ, പ്രത്യേക പോഷകാഹാര, ഉച്ചഭക്ഷണ സേവനങ്ങളും ലഭ്യമാക്കും.

(ix) തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിലും സമാനമായ ബുദ്ധിമുട്ടേറിയ സാഹചര്യങ്ങളിലും താമസിക്കുന്ന പെൺകുട്ടികൾക്ക്, അംഗൻവാടികൾ, സ്കൂളുകൾ, ആരോഗ്യ കേന്ദ്രങ്ങൾ എന്നിവയിലൂടെ ആർത്തവ ശുചിത്വ ഉൽപ്പന്നങ്ങളുടെ പതിവ് വിതരണം നടത്തണം. ആർത്തവ ആരോഗ്യം, വ്യക്തിഗത ശുചിത്വം, സുരക്ഷ, ലൈംഗിക വിദ്യാഭ്യാസം എന്നിവയെക്കുറിച്ചുള്ള ആശ, എഎൻഎം പ്രവർത്തകരുടെ ഓറിയന്റേഷൻ സെഷനുകൾ നടത്തും.

(x) തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ ജീവിക്കുന്ന കുട്ടികൾക്ക് പ്രത്യേക പരിഗണനയോടെ ലഹരിമുക്തമാക്കുന്നതിൽ മൊബൈൽ കൗൺസിലിംഗ് സേവനങ്ങളും ജില്ലാ മാനസികാരോഗ്യ സ്ഥാപനങ്ങളിലേക്ക് റഫറൽ ചെയ്യുന്നതും ലഭ്യമാക്കും.

10. സ്ഥാപനങ്ങളെയും പങ്കാളികളെയും ശക്തിപ്പെടുത്തൽ

ഒരു കുട്ടിയുടെ വളർച്ചയിലും വികാസത്തിലും ഏറ്റവും പ്രധാനപ്പെട്ട ഒരു നിർമ്മാണ ഘടകമായി കുടുംബത്തെ എപ്പോഴും കണക്കാക്കുന്നു. ഇക്കാര്യത്തിൽ, തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ ജീവിക്കുന്ന കുട്ടികളുടെ കുടുംബത്തിന് ഗുണനിലവാരമുള്ള ആരോഗ്യ സംരക്ഷണം, വിദ്യാഭ്യാസം, സാമൂഹിക സുരക്ഷ എന്നിവ ലഭ്യമാക്കുന്നതിലൂടെയും, കുട്ടികൾക്ക് സുരക്ഷിതവും സ്നേഹവും പരിപോഷിപ്പിക്കുന്നതുമായ അന്തരീക്ഷം സൃഷ്ടിക്കുന്നതിനായി മാതാപിതാക്കളുടെ രക്ഷാകർതൃ, പരിചരണ കഴിവുകൾ വളർത്തിയെടുക്കുന്നതിലൂടെയും കേരള സംസ്ഥാന സർക്കാർ കുടുംബ ഘടനയെ ശക്തിപ്പെടുത്തും. രക്ഷകർത്താക്കൾ കുട്ടികളെ ഏതെങ്കിലും തരത്തിലുള്ള ജോലികളിൽ

ഏർപ്പെടുത്തുന്നതിൽ നിന്ന് സംസ്ഥാന സർക്കാർ നിരുത്സാഹപ്പെടുത്തുകയും, കുട്ടികളെ അത്തരം ജോലിക്കെടുക്കുന്നതിന്റെ ദോഷഫലങ്ങളെക്കുറിച്ച് അവബോധം പ്രചരിപ്പിക്കുകയും ചെയ്യും. ഈ ലക്ഷ്യം നേടുന്നതിനായി തദ്ദേശ സ്വയം ഭരണ സ്ഥാപനങ്ങൾ, പ്രാദേശിക സർക്കാർ സർക്കാരിതര സംവിധാനങ്ങൾ സമൂഹം എന്നിവയുമായി സഹകരിച്ച പ്രവർത്തിക്കും.

കൂടാതെ, കുട്ടികളുടെ പരിചരണത്തിന്റെയും സംരക്ഷണത്തിന്റെയും ഉത്തരവാദിത്തമുള്ള സ്ഥാപനങ്ങളെ ശക്തിപ്പെടുത്തുന്നതിലും ശാക്തീകരിക്കുന്നതിലും സംസ്ഥാന നയം ശ്രദ്ധ കേന്ദ്രീകരിക്കും. ഇതിൽ പോലീസ്, സ്കൂളുകൾ, തദ്ദേശ സ്വയം ഭരണ സ്ഥാപനങ്ങൾ, തൊഴിൽ വകുപ്പ്, വനിത-ശിശു വികസന വകുപ്പ്, സാമൂഹിക നീതി വകുപ്പ്, ആരോഗ്യവും കുടുംബക്ഷേമവും വകുപ്പ് തുടങ്ങിയ വകുപ്പുകൾ ഉൾപ്പെടുന്നു. ഇത് എല്ലാ കുട്ടികൾക്കും കാര്യക്ഷമവും ശിശു സൗഹൃദപരവും ഏകോപിതവും ഉത്തരവാദിത്തമുള്ളതും സുതാര്യവുമായ സംരക്ഷണം ഉറപ്പാക്കും. അതനുസരിച്ച്, നിലവിലുള്ള സ്ഥാപനങ്ങളെ ശക്തിപ്പെടുത്തുകയും സംസ്ഥാന, ജില്ലാ തലങ്ങളിൽ ആവശ്യമായ സ്ഥാപനങ്ങൾ സ്ഥാപിക്കുകയും ചെയ്യും.

കൂടാതെ, നിലവിലുള്ള ആവശ്യങ്ങൾ, വിഭവങ്ങൾ എന്നിവയുടെ മാപ്പിംഗ് നടത്തുകയും, തുടർന്ന് ആവശ്യമുള്ള സേവനങ്ങളുടെ വ്യാപ്തി തിരിച്ചറിയുകയും വർദ്ധിപ്പിക്കുകയും ചെയ്യുക, ഉദാഹരണത്തിന് മൊബൈൽ ക്രഷുകൾ, പ്രത്യേക സ്കൂളുകൾ മുതലായവ സൃഷ്ടിക്കുക എന്നിവയും നയം നിർദ്ദേശിക്കുന്നു. തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ ജീവിക്കുന്ന കുട്ടികളുടെ ജീവിത സംഘർഷങ്ങൾ ലഘൂകരിക്കുന്നതിന് തെരുവ് കുട്ടികളുമായി ബന്ധപ്പെട്ട സർക്കാരും സന്നദ്ധ സംഘടനകളും തമ്മിലുള്ള സഹകരണത്തിന്റെ ആവശ്യകത തിരിച്ചറിഞ്ഞ്, നയം സർക്കാർ സന്നദ്ധ സംഘടനകൾ വിദ്യാഭാസ സ്ഥാപനങ്ങൾ പങ്കാളിത്തത്തെ പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കുന്നു. അതോടൊപ്പം, തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ ജീവിക്കുന്ന കുട്ടികളുടെ അവകാശങ്ങൾക്കായി പ്രവർത്തിക്കുന്ന നിലവിലുള്ള വിഭവങ്ങളുടെ പരമാവധി ഉപയോഗത്തിനായി എല്ലാ പങ്കാളികൾക്കിടയിലും വിവരങ്ങൾ പങ്കിടലും നയം നിർദേശിക്കുന്നു.

തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ ജീവിക്കുന്ന കുട്ടികൾക്ക് വേണ്ടി സമഗ്രമായ ഒരു സംസ്ഥാന പ്രവർത്തന പദ്ധതി, ഓരോ പങ്കാളി വകുപ്പുമായും സ്ഥാപനവുമായും കൂടിയാലോചനയിലൂടെയും സഹകരണത്തോടെയും, നിർവചിക്കപ്പെട്ട സമയക്രമങ്ങൾ, പ്രകടന സൂചകങ്ങൾ, ബോധപൂർവമായ ബജറ്റ് വിഹിതം എന്നിവ വികസിപ്പിക്കും. പ്രതിരോധം, സംരക്ഷണം, പുനരധിവാസം, വിദ്യാഭ്യാസം, ആരോഗ്യം, മുഖ്യധാരയിലേക്കുള്ള പുനഃസംയോജനം എന്നിവയുൾപ്പെടെയുള്ള പ്രവർത്തനങ്ങൾ ആക്ഷൻ പ്ലാനിൽ ഉൾപ്പെടും. കുട്ടികളുടെ പ്രശ്നവും അവരുടെ ആശങ്കകളും പരിഹരിക്കുന്നതിൽ തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ വകുപ്പ് ഒരു അവിഭാജ്യ പങ്ക് വഹിക്കും. കുട്ടികളുടെ വാർഡ് തല രജിസ്റ്ററുകൾ പരിപാലിക്കുന്നതിനും തദ്ദേശ ഭരണ പദ്ധതികളിൽ തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ ജീവിക്കുന്ന കുട്ടികളുടെ സുരക്ഷയും സംരക്ഷണവും ആയി ബന്ധപ്പെട്ട പ്രവർത്തനങ്ങൾ ഉൾപ്പെടുത്തുന്നത് ഉറപ്പാക്കുന്നതിനും ആവശ്യമായ നടപടികൾ സ്വീകരിക്കും.

പഞ്ചായത്ത്, മുനിസിപ്പൽ വാർഡ് തലങ്ങളിൽ ചൈൽഡ് വെൽഫെയർ ആൻഡ് പ്രൊട്ടക്ഷൻ കമ്മിറ്റികളെ (CWPC) പുനരുജ്ജീവിപ്പിക്കുന്നതിന് ആവശ്യമായ എല്ലാ നടപടികളും സംസ്ഥാനം സ്വീകരിക്കുകയും ഈ കമ്മിറ്റികൾ തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ ജീവിക്കുന്ന കുട്ടികളുമായി ബന്ധപ്പെട്ട വിഷയങ്ങൾ യോഗങ്ങളിൽ ചർഹ്ചാ ചെയ്യുകയും അവലോകനങ്ങൾ നടത്തുകയും ലംഘനങ്ങൾ റിപ്പോർട്ട് ചെയ്യുകയും പ്രാദേശികമായി ലഭ്യമായ പിന്തുണാ സേവനങ്ങൾ ശുപാർശ ചെയ്യുകയും വേണം. ഈ ഇടപെടലുകൾ ഫലപ്രദമായി നടപ്പിലാക്കുന്നതിന്, പഞ്ചായത്തുകളും മുനിസിപ്പാലിറ്റികളും ജില്ലാ ശിശു സംരക്ഷണ യുണി കൂടിയാലോചിച്ച് ചെലവഴിക്കുന്നതിനായി ജില്ലാ ചൈൽഡ് പ്രൊട്ടക്ഷൻ യുണിറ്റുകളുമായി ചേർന്ന് ബജറ്റുകൾ നീക്കിവയ്ക്കണം.

11. മറ്റ് വകുപ്പുകളുമായും സ്ഥാപനങ്ങളുമായും സംയോജനം

നിയമപാലനം, വൈദ്യസഹായം, നിയമസഹായം, നഷ്ടപരിഹാരം, പുനരധിവാസം, പുനഃസംയോജനം, സ്വദേശത്തേക്ക് കൊണ്ടുപോകൽ തുടങ്ങിയ വിവിധ

പ്രവർത്തനങ്ങളുടെ ഒരു സംയോജിത സംവിധാനമാണ് ശിശു സംരക്ഷണ സംവിധാനം. വിവിധ സംസ്ഥാന, ജില്ലാ ഏജൻസികളുടെയും സർക്കാരിതര സംഘടനകളുടെയും പങ്കാളിത്തം ഇതിന് ആവശ്യമാണ്.

അതിനാൽ, ഒരു കുട്ടിയുടെ ആവശ്യങ്ങൾക്ക് സർക്കാർ സർക്കാരിതര സംവിധാനങ്ങൾ കൂട്ടായും സുഗമമായും പ്രതികരിക്കണമെന്ന് നയം നിർദ്ദേശിക്കുന്നു. കുട്ടിയുടെ ഏറ്റവും മികച്ച താൽപ്പര്യത്തിനായി അവർ ഒരുമിച്ച് പ്രവർത്തിക്കണം. ഇത് ഒരു കുട്ടിയുടെ ക്ഷേമം സംരക്ഷിക്കുന്ന രീതിയിൽ സിസ്റ്റത്തിലൂടെ സുഗമമായ ചലനം സാധ്യമാക്കും. തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ ജീവിക്കുന്ന കുട്ടികളുടെ പ്രശ്നങ്ങൾ പരിഹരിക്കാൻ ചുമതലപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്ന വിവിധ പങ്കാളികൾ / സ്ഥാപനങ്ങൾ താഴെപ്പറയുന്നവയാണ്:-

(i) ആരോഗ്യ കുടുംബക്ഷേമ വകുപ്പ്

(ii) വനിതാ ശിശു വികസന വകുപ്പ്

(iii) സാമൂഹിക നീതി വകുപ്പ്

(iv) മോട്ടോർ വാഹന വകുപ്പ് (എംവിഡി)

(v) തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ വകുപ്പ്

(vi) റവന്യൂ വകുപ്പ്

(vii) വിദ്യാഭ്യാസ വകുപ്പ്

(viii) തൊഴിൽ വകുപ്പ്

(ix) പോലീസ്

(x) നഗര തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനങ്ങൾ

(xi) ആർപിഎഫ്/റെയിൽവേസ്

12. നിരീക്ഷണം , വിലയിരുത്തൽ, അവലോകനം

കുട്ടികളുടെ അവകാശങ്ങൾ സംരക്ഷിക്കുന്നതിനുള്ള സർക്കാരിന്റെ നയങ്ങളുടെ അർത്ഥവത്തായ സാക്ഷാത്കാരം, ഈ നയത്തിലെ തത്വങ്ങളും വ്യവസ്ഥകളും പാലിക്കുന്നുണ്ടോ എന്നതിന്റെ കർശനമായ നിരീക്ഷണത്തിലൂടെയും വിലയിരുത്തലിലൂടെയും മാത്രമേ കൈവരിക്കാനാകൂ. ഇക്കാര്യത്തിൽ, ഒരു കുട്ടിയും ഉപേക്ഷിക്കപ്പെടുകയോ വീണ്ടും ഇരയാക്കപ്പെടുകയോ ചെയ്യുന്നില്ലെന്ന് ഉറപ്പാക്കാൻ, വിവര സാങ്കേതിക വിദ്യയുടെ സഹായത്തോടെ ഓരോ കുട്ടിക്കും ശക്തമായ ഒരു ട്രാക്കിംഗ് സംവിധാനം തയ്യാറാക്കും. സംസ്ഥാന തലത്തിൽ ഈ നയം നടപ്പിലാക്കുന്നതിന്റെ നിരീക്ഷണത്തിനും വിലയിരുത്തലിനുമുള്ള നോഡൽ ഏജൻസി കേരള സംസ്ഥാന ബാലാവകാശ കമ്മീഷൻ ആയിരിക്കും, 'ബാൽ സ്വരാജ് പോർട്ടലിൽ' അപ്ലോഡ് ചെയ്യുന്ന ഡാറ്റയുടെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ നയം പാലിക്കുന്നുണ്ടോ എന്ന് അവർ നിരീക്ഷിക്കും.

പരിചരണവും സംരക്ഷണവും ആവശ്യമുള്ള കുട്ടികളുടെ ഓൺലൈൻ ട്രാക്കിംഗിനും ഡിജിറ്റൽ തത്സമയ നിരീക്ഷണ സംവിധാനത്തിനുമായി NCPCR ആരംഭിച്ച ഒരു പോർട്ടലാണ് ബാൽ സ്വരാജ്. തെരുവുകളിൽ കുടുങ്ങിക്കിടക്കുന്ന കുട്ടികളെ സഹായിക്കുന്നതിനായി ഇന്ത്യയിൽ ആദ്യമായിട്ടാണ് ഈ പോർട്ടൽ ആരംഭിച്ചത്. എല്ലാ സംസ്ഥാനങ്ങളിൽ നിന്നും കേന്ദ്രഭരണ പ്രദേശങ്ങളിൽ നിന്നും തെരുവുകളിൽ കുടുങ്ങിക്കിടക്കുന്ന കുട്ടികളുടെ ഡാറ്റ സ്വീകരിക്കുന്നതിനും അവരുടെ രക്ഷാപ്രവർത്തനവും പുനരധിവാസ പ്രക്രിയയും ട്രാക്ക് ചെയ്യുന്നതിനും CiSS ആപ്ലിക്കേഷൻ ഉപയോഗിക്കുന്നു. ബഹുമാനപ്പെട്ട സുപ്രീം കോടതിയുടെ നിർദ്ദേശപ്രകാരമാണ് ഈ സംരംഭം.

കുട്ടികൾ ഉൾപ്പെടെയുള്ള എല്ലാ പങ്കാളികളുമായും കൂടിയാലോചിച്ച്, നയം സ്വീകരിച്ച് അഞ്ച് വർഷത്തിന് ശേഷം നിർദ്ദിഷ്ട നയത്തിന്റെ സമഗ്രമായ അവലോകനം നടത്തും. അങ്ങനെ ചെയ്യുന്നതിൽ, വനിതാ-ശിശു വികസന വകുപ്പ് അവലോകന പ്രക്രിയയ്ക്ക് നേതൃത്വം നൽകും.

വകുപ്പുകൾ തമ്മിലുള്ള സംയോജനത്തോടെ, പ്രവർത്തനങ്ങൾ നടപ്പിലാക്കേണ്ടതുണ്ട്. ഇതിനായി, വനിതാ ശിശു വികസന വകുപ്പ് പ്രിൻസിപ്പൽ സെക്രട്ടറി അധ്യക്ഷനായ ഒരു സംസ്ഥാന ഏകോപന-പ്രവർത്തന ഗ്രൂപ്പ് രൂപീകരിക്കും. ആരോഗ്യം, വിദ്യാഭ്യാസം, തൊഴിൽ, തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ വകുപ്പ്, സാമൂഹിക നീതി, മോട്ടോർ വാഹന വകുപ്പ്, ആർപിഎഫ്, പോലീസ്, സംസ്ഥാന ബാലാവകാശ സംരക്ഷണ കമ്മീഷൻ, തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ ജീവിക്കുന്ന കുട്ടികളുമായി ബന്ധപ്പെട്ട പ്രവർത്തിക്കുന്ന തിരഞ്ഞെടുത്ത സന്നദ്ധ സംഘടനകളുടെ എന്നിവയിൽ നിന്നുള്ള പ്രതിനിധികളും ഗ്രൂപ്പിൽ ഉൾപ്പെടും. നയം നടപ്പിലാക്കുന്നതിന്റെ പുരോഗതി നിരീക്ഷിക്കുന്നതിനും നടപ്പിലാക്കുന്നതിൽ നേരിടുന്ന ബുദ്ധിമുട്ടുകൾ പരിഹരിക്കുന്നതിനും, സർക്കാർ സർക്കാരിതര സംവിധാനങ്ങളുടെ ഏകോപനം സാധ്യമാക്കുന്നതിനും ആവശ്യമായ തീരുമാനങ്ങൾ കൈകൊള്ളും. ബാൽ സ്വരാജ് പോർട്ടലിൽ നിന്നുള്ള ഡാറ്റ മൂന്നു മാസത്തിൽ ഒരിക്കൽ അവലോകനം ചെയ്യും. ഈ അവലോകനങ്ങളിൽ നിന്നുള്ള ഗ്രൂപ്പിന്റെ കണ്ടെത്തലുകൾ നയത്തിന്റെ പരിഷ്കരത്തിനായി ഉപയോഗിക്കും.

13. വിഭവ വിഹിതവും ഉപയോഗവും

ഈ നയത്തിന്റെ ഗുണനിലവാരം നടപ്പിലാക്കുന്നതിന്, നടപ്പിലാക്കുന്ന വകുപ്പുകൾക്ക് മതിയായ സാമ്പത്തിക, മെറ്റീരിയൽ, മനുഷ്യവിഭവശേഷി എന്നിവ സമയബന്ധിതമായും സുതാര്യമായും അനുവദിക്കേണ്ടതുണ്ട്. സംസ്ഥാനം ഫലപ്രദമായ വിഭവ വിഹിതം ലഭ്യമാക്കുന്നതും ആയതു വിനിയോഗിക്കുന്നതും സംബന്ധിച്ച് ഓരോ മൂന്നു മാസത്തിലും അവലോകനങ്ങൾ നടത്തും.

തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ ജീവിക്കുന്ന കുട്ടികളുമായി ബന്ധപ്പെട്ട കർത്തവ്യവാഹകരുടെ (ഭരണപരമായ ചുമതലകൾ നിർവഹിക്കുന്നവരും ഫീൽഡ് തല പ്രവർത്തനങ്ങളുടെ ചുമതല നിർവഹിക്കുന്നവരുടെയും) ശേഷി വർധിപ്പിക്കുന്നതിനു സംസ്ഥാനം പ്രത്യേകമായ ശ്രദ്ധ നൽകും. ജില്ലാ ശിശു സംരക്ഷണ യൂണിറ്റ്, സി.ഡബ്ല്യു.സി, പോലീസ്, ജുഡീഷ്യറി, പഞ്ചായത്തുകൾ, അധ്യാപകർ, അങ്കണവാടി, എ.എൻ.എം, ശിശു ക്ഷേമ സംരക്ഷണ സമിതികൾ, സിവിൽ സൊസൈറ്റി പങ്കാളികൾ തുടങ്ങിയ പ്രധാന പങ്കാളികളുടെ പ്രവർത്തകർക്കായി പരിശീലനവും ഓറിയന്റേഷൻ മൊഡ്യൂളുകളും ഏകീകൃത നടപടിക്രമങ്ങളും വികസിപ്പിക്കും. ട്രോമ-ഇൻഫോർഡ് കെയർ, കുട്ടികളുടെ അവകാശ നിയമങ്ങൾ, ഔട്ട്റീച്ച് തന്ത്രങ്ങൾ, ട്രാക്കിംഗ് സിസ്റ്റങ്ങളുടെ ഉപയോഗം, വിവിധ സർക്കാർ സംവിധാനങ്ങളുടെ ഏകോപനം, സഹകരണം, സ്ഥാപനേതര പരിചരണം, പുനരധിവാസം മുതലായവയെക്കുറിച്ചുള്ള വിവരങ്ങൾ ഈ മൊഡ്യൂളുകളിൽ ഉൾപ്പെടും. പരിശീലനത്തിനും സേവനങ്ങൾ കാര്യക്ഷമമായി നൽകുന്നതിനുമായി സ്റ്റേറ്റ് ചൈൽഡ് പ്രൊട്ടക്ഷൻ സൊസൈറ്റി ഒരു വാർഷിക കലണ്ടർ വികസിപ്പിക്കുകയും പരിപാലിക്കുകയും ചെയ്യും.

14. അക്കൗണ്ടബിലിറ്റിയും സുതാര്യതയും

ഈ നയം നടപ്പിലാക്കുന്നത് ഒരു പ്രത്യേക ബജറ്റിലൂടെയും സമയബന്ധിതമായ സംസ്ഥാന പ്രവർത്തന പദ്ധതികളിലൂടെയുമാണ്. ഈ പദ്ധതിയിൽ ഉചിതമായ സർക്കാർ ഏജൻസികൾക്ക് പ്രത്യേക റോളുകളും ഉത്തരവാദിത്തങ്ങളും നൽകും. കേന്ദ്രീകൃത സാങ്കേതികവിദ്യാധിഷ്ഠിത നിരീക്ഷണ സംവിധാനങ്ങളിലൂടെ അത്തരം ലക്ഷ്യങ്ങളുടെ ഫലം നിരീക്ഷിക്കുകയും വിലയിരുത്തുകയും ചെയ്യും. കുട്ടികൾ ഉൾപ്പെടെ എല്ലാ പങ്കാളികളുമായും കൂടിയാലോചിച്ച് അഞ്ച് വർഷത്തിലൊരിക്കൽ ഈ നയത്തിന്റെ സമഗ്രമായ അവലോകനം നടത്തും.

15. ആഗ്രഹിച്ച ഫലങ്ങളും പുരോഗതിയുടെ സൂചകങ്ങളും

അഞ്ച് വർഷത്തെ കാലയളവിൽ ഇനിപ്പറയുന്ന ഫലങ്ങൾക്കായി നയം വിലയിരുത്തപ്പെടും:

- മുൻകുട്ടി തിരിച്ചറിഞ്ഞ ഹോട്ട്സ്പോട്ടുകളിൽ തെരുവുകളിൽ താമസിക്കുന്നതോ ജോലി ചെയ്യുന്നതോ ആയ കുട്ടികളുടെ എണ്ണത്തിൽ ഗണ്യമായ കുറവ്.
- പ്രായത്തിനനുസരിച്ചുള്ള ഔപചാരിക അല്ലെങ്കിൽ അനൗപചാരിക വിദ്യാഭ്യാസ സ്ഥാപനങ്ങളിൽ തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ ജീവിക്കുന്ന കുട്ടികൾക്ക് പ്രവേശനം .
- ആറ് മാസത്തിനുള്ളിൽ എല്ലാ തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ ജീവിക്കുന്ന കുട്ടികൾക്കും ആവശ്യമായ തിരിച്ചറിയൽ രേഖകൾ നിർമിച്ച് നൽകണം.
- ആറ് മാസത്തിനുള്ളിൽ തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ ജീവിക്കുന്നതായി കണ്ടെത്തിയ കുട്ടികൾക്ക് പോഷകാഹാരക്കുറവിന്റെ തോതിൽ പ്രകടമായ കുറവും രോഗപ്രതിരോധ ശേഷിയിൽ പുരോഗതിയും .
- തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ ജീവിക്കുന്ന കുട്ടികളുടെ കുടുംബ പുനഃസംഘടനകളിലോ കുട്ടികൾക്ക് ബദൽ പരിചരണ സ്ഥാപനങ്ങളുടെ സേവനങ്ങൾ ലഭ്യമാക്കുന്നതിലോ പ്രകടമായ വർദ്ധനവ്.
- ബാൽ സ്വരാജ് പോർട്ടലിൽ രജിസ്റ്റർ ചെയ്ത കേസുകൾ സി.ഡബ്ല്യു.സിക്ക് മുന്നിൽ ഹാജരാക്കി 90 ദിവസത്തിനുള്ളിൽ കൃത്യമായ തുടർ നടപടികൾ പൂർത്തിയാക്കുക.

***

---

[1] തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ കഴിയുന്ന കുട്ടികളുടെ വിഷയത്തിൽ ബഹുമാനപ്പെട്ട സുപ്രീം കോടതിയുടെ 17.01.2022, 21.02.2022 തീയതികളിലെ 2021 ലെ സുവോ മോട്ടു റിട്ട് പെറ്റീഷൻ (സി) നമ്പർ 6, ഉത്തരവ് ദയവായി പരിശോധിക്കുക.

[2] തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിൽ കഴിയുന്ന കുട്ടികളുമായിബന്ധപ്പെട്ട് 17.01.2022 ലെ ബഹുമാനപ്പെട്ട സുപ്രീം കോടതിയുടെ 2021 ലെ സുവോ മോട്ടു റിട്ട് പെറ്റീഷൻ (സി) നമ്പർ 6 ലെ ഉത്തരവിൽ എൻ.സി.പി.സി.ആർ. സമർപ്പിച്ച എസ്റ്റിമേറ്റ് പരാമർശിച്ചിരിക്കുന്നത് ദയവായി പരിശോധിക്കുക.

[3] NCPCR തയ്യാറാക്കിയ 2020 ലെ തെരുവ് കുട്ടികളുടെ പരിചരണത്തിനും

സംരക്ഷണത്തിനുമുള്ള സ്റ്റാൻഡേർഡ് ഓപ്പറേറ്റിംഗ് നടപടിക്രമങ്ങൾ (SoPs 2.0) ദയവായി പരിശോധിക്കുക.

[4] 2011 മാർച്ച് 24 ലെ 16/12 പ്രമേയം അനുസരിച്ച്, 2012 ജനുവരി 11 ന് മനുഷ്യാവകാശ കൗൺസിലിന് സമർപ്പിച്ച, തെരുവിൽ ജോലി ചെയ്യുന്നവരുടെയും/അല്ലെങ്കിൽ താമസിക്കുന്നവരുടെയും അവകാശങ്ങളുടെ സംരക്ഷണവും പ്രോത്സാഹനവും സംബന്ധിച്ച ഐക്യരാഷ്ട്രസഭയുടെ മനുഷ്യാവകാശ ഹൈക്കമ്മീഷണറുടെ റിപ്പോർട്ടിന്റെ പേജ് 4 ലെ ഖണ്ഡിക 8 ദയവായി പരിശോധിക്കുക.

[5] മനുഷ്യാവകാശ സംരക്ഷണവും പ്രോത്സാഹനവും സംബന്ധിച്ച ഐക്യരാഷ്ട്രസഭയുടെ മനുഷ്യാവകാശ ഹൈക്കമ്മീഷണറുടെ റിപ്പോർട്ടിന്റെ 5–)o പേജിലെ ഖണ്ഡിക 10 ദയവായി പരിശോധിക്കുക.

6] 2021 ലെ സുവോ മോട്ടു റിട്ട് പെറ്റീഷൻ **(**സി**)** നമ്പർ **6** ൽ**,** തെരുവ് സാഹചര്യങ്ങളിലെ കുട്ടികൾ **v.** എന്ന വിഷയത്തിൽ ബഹുമാനപ്പെട്ട സുപ്രീം കോടതി പാസാക്കിയ ഉത്തരവിന്റെ **26.10.2021** ലെ പേജ് **8** ദയവായി പരിശോധിക്കുക

Kerala State Policy for Children in Street Situations

Table of Contents

1. Scope and Objective of the Policy **4**
2. Guiding Principles of the Policy **4**
3. Context **6**
4. Introduction **6**
5. Legal Framework **7**
6. Vision **9**
7. Mission **9**
8. Definitions **9**
9. Interventions **11**

9.1 Prevention, Early Identification and Intervention **12**
9.2 Vulnerability Assessment and Vulnerability Indicators **12**
9.3 Production before the Child Welfare Committee (CWC) **13**
10. Strengthening Institutions and Stakeholders **17**
11. Convergence with other Departments and Institutions **18**
12. Monitoring, Evaluation and Review **20**
13. Resource Allocations and Utilisation **21**
14. Accountancy and Transparency **21**
15. Desired Outcomes and Indicators of Progress **21**

ACRONYMS

CiSS	Children in Street Situations
CNCP	Children in need of Care and Protection
CWC	Child Welfare Committee
CRC or UNCRC	United Nations Convention on the Rights of the Child
CWO	Child Welfare Officer
DCPU	District Child Protection Unit
DTF	District Task Force
JJ Act	Juvenile Justice (Care and Protection of Children) Act, 2015
NPAC	National Plan of Action, 2016
MoWCD	Ministry of Women and Child Development

1. Scope and Objective of the Policy

The Kerala State Policy for Children in Street Situations (CiSS) aims to provide a clear and actionable roadmap to identify, protect, rehabilitate, reintegrate and empower Children in Street Situations (CiSS) in the state of Kerala. The policy is exhaustively grounded in a rights-based approach and existing child protection systems in the country to ensure that all CiSS are rescued from their conditions of vulnerability and integrated back into secure environments for their holistic development. At the same time, the policy endeavours to eliminate the presence of children on the streets by mitigating vulnerabilities and root causes such as poverty, migration, trafficking, and family neglect that push them onto the streets in the first place, and establish all-round responsive mechanisms for their long-term care, shelter, education, health and social integration.

2. Guiding Principles of the Policy

The policy is founded on universal key principles to guarantee child-centricity in every intervention. The foremost being the Universal Declaration of Human Rights which recognizes fundamental rights, the

dignity, worth, and equal rights of people of all ages, and article 19 of the United Nations Convention on the Rights of the Child which declares that all children under 18 years have equal rights to protection from all forms of violence. The other major underpinning policies include:

Principle of Best Interest of the Child: As per Article 3 of UNCRC, the principle mandates that the best interest of the child must be the primary consideration of all stakeholders while directing any action concerning the child.

Equality and Non-discrimination: All children should be treated equally, and there shall be no discrimination against a child on any ground, including that of gender, religion, caste, class, geographic area, disability, etc.

Zero Tolerance for violence: The State of Kerala believes that all forms of violence against children are unacceptable and all measures shall be taken to ensure that the child is safe and is not subjected to any harm, abuse or maltreatment while in contact with the care and protection system, and thereafter.

Child-centred Approach: All actions and decisions regarding the child shall give due consideration to children's interests, rights, and views, and the impact of decisions and processes on children should be carefully considered,to ensure all actions taken are aligned with the child's well-being and long-term welfare.

Respect for the views of the child: The child should be allowed to exercise her/his agency, and his views should be obtained before engaging the child directly or indirectly in any activity or process.

Family-based care: An endeavour shall be made in all cases to ensure that family-based care remains the preferred mode of rehabilitation, with institutionalisation as the last resort.

Accountability and Monitoring: At all stages, all the processes should be accompanied by accountability and transparency measures, along with robust monitoring systems and periodic public disclosures of outcomes.

3. Context

Taking *suo moto* cognisance of the vulnerable situation of children in street

situations (CiSS), the Hon'ble Supreme Court[1] has directed all State Governments to formulate a policy for the rehabilitation of such children with the guidance of the National Commission for the Protection of Rights of the Child (NCPCR). Hence, the 'Kerala State Policy for Children in Street Situations' (KSPCiSS) has been drafted in in compliance of the direction issued by the Hon'ble Apex Court.

4. Introduction

According to Census of India 2011, children constitute over 39 per cent of India's population. Out of these, more than 15 lakh[2] (1.5 million) were found to be living in streets by reasons of various push factors, such as poverty, neglect or abandonment by the families, trafficking, parental loss, etc. These children are at the mercy of streets for their day-to-day survival. They are engaged in numerous economic activities for their basic survival, like rag picking, selling, begging, working are some amongst many. They are living under most precarious conditions having no place to abode. They often live on the road, under the bridge, railway station, bus station or the night shelters. This kind of exposure often makes them vulnerable to the risk of various forms of abuse and exploitation.

A life on the street constitutes one of the most serious violations of the rights of children—violating their fundamental right to education, good health, food, play, protection, and development. Their vulnerability towards varied forms of abuse and exploitation puts them under the category of 'Children in Need of Care and Protection' (CNCP),as under the Juvenile Justice (Care and Protection of Children) Act, 2015 (hereafter, JJ Act).

In line with the above, the Government of Kerala recognises the rights of all children in the State. It strives to ensure that every child in the State of Kerala, irrespective of his/her of gender, citizenship, religion, caste, or economic, social, political, cultural or geographical background must have access to protection at all times from all forms of violence, abuse, neglect and exploitation. It also recognises that every child shall have access to child protection services across all social sectors – especially social welfare, education, health, security and justice.

This Policy also affirms that the Government of Kerala is committed to uphold the rights of all its children and its obligations under the United Nations Convention on the Rights of the Child, 1989 and other relevant

national and international guidelines.

5. Legal Framework

5.1 International

The United Nations Convention on the Rights of the Child (UNCRC), adopted by the United Nations General Assembly in 1989 represents universal recognition of the rights of the children. While the UNCRC makes no particular reference to CiSS, all its provisions are applicable to them, as are its optional protocols. However, later, in CRC's General Comment No. 21 (2017) on 'children in street situations', the CRC underlined the wishes of children in street situations, offers key observations on the population, and makes recommendations for States to develop a child rights framework. The Committee identifies key articles of the Convention in relation to children in street situations, within the context of child rights; civil rights and freedoms; family environment and alternative care; disability and health; education, leisure and cultural activities; and violence against children and special protection measures[3].

5.2 National

Several provisions have been provided, especially under the Constitution of India, the National Policy for Children, 2013, the National Plan of Action for Children (NPAC), 2016 and Kerala State Policy for the Child, 2016 that are applicable for the "rehabilitation" of children in street situations (CiSS).

***Constitutional provisions for children*:** The Government of India (GOI) is committed to the safety, well being and development of its children in all spheres of policy and governance. This has been achieved through the consistent strengthening of the policy, legal and institutional framework around children, supported by increased capacity and resources for the greater impact. Some of these major strides that the GOI has taken are as follows:

a. **Article 14:** The State shall not deny to any person equality before the law or the equal protection of the laws within the territory of India.
b. **Article 15(3):** Nothing in this article shall prevent the State from making any special provision for women and children.
c. **Article 21:** No person shall be deprived of his life or personal

liberty except according to procedure established by law.

d. **Article 21(A):** The State shall provide free and compulsory education to all children of the age of six to fourteen years in such manner as the State may, by law, determine.
e. **Article 23(1):** Traffic in human beings and beggary and other similar forms of forced labour are prohibited and any contravention of this provision shall be an offence punishable in accordance with law.
f. **Article 24:** No child below the age of fourteen years shall be employed to work in any factory or mine or engaged in any other hazardous employment.
g. **Article 38(1):** The State shall strive to promote the welfare of the people by securing and protecting as effectively as it may a social order in which justice, social, economic and political, shall inform all the institutions of the national life.
h. **Article 39:** The State shall, in particular, direct its policy towards securing...(e)...the tender age of children are not abused and that citizens are not forced by economic necessity to enter avocations unsuited to their age or strength.
i. **Article 39(f):** ...children are given opportunities and facilities to develop in a healthy manner and in conditions of freedom and dignity and that childhood and youth are protected against exploitation and against moral and material abandonment.
j. **Article 45:** The State shall endeavour to provide early childhood care and education for all children until they complete the age of six years.".

The NPAC, 2016, of the Ministry of Women and Child Development (MoWCD), takes into account the current priorities for children in India. The focus of the NPAC is to reach and serve to the "Last Child First", as they are most vulnerable due to gender, socio-cultural and economic or geographic exclusion, including other vulnerable children, such as CiSS, children of migrant workers, children of sex workers and those suffering from HIV/AIDS or other diseases.

The issue of street children is not new to the State Government of Kerala. It has taken its cognisance while framing the State Policy for the Child, 2016

where it highlighted "*child labour, begging, and* ***street children*** as significant areas of intervention and held that *these problem continues to exist as a result of migrant children being brought to the State from the northern and eastern States of India to work in the tourism and hospitality industry, many small-scale manufacturing units and in households. There are also instances of children in the border areas of the Sate being used as labour, particularly in the agriculture sector, in the neighbouring states, despite vigilant and coordinated efforts of district administrations."*

6. Vision

To establish a society where all children shall be treated with dignity and have equal rights and opportunities to pursue education and other socio-economic and cultural entitlements in an environment free form discrimination and violence of any kind.

7. Mission

The State shall take every possible step to identify and rehabilitate all children living in street situations.

8. Definitions

8.1 Children in Street Situations: International Instruments

The term "street child," used by the Commission on Human Rights in 1994, was developed in the 1980s to describe *"any girl or boy [...] for whom the street (in the broadest sense of the word, including unoccupied dwellings, wasteland, etc.) has become his or her habitual abode and/or source of livelihood, and who is inadequately protected, supervised or directed by responsible adults*".[4]

Human Rights Council resolution 16/12 refers to children working and/or living on the street, and the Committee on the Rights of the Child has adopted the term "children in street situations," recognising that children engage in numerous activities on the street and that if there is a "problem" it is not the child, but rather the situations in which s/he finds her/himself[5].

8.2 Children in Street Situations: Indian Legal Framework

In India, the term street children has not been specifically defined under any of the statutes. However, as per section 14 of JJ Act, a child in street situation could be considered as 'children in need of care and protection' (CNCP) in the following circumstances:
A child in need of care and protection means a child -

1. who is found without any home or settled place of abode and without any ostensible means of subsistence; or
2. who is found working in contravention of labour laws for the time being in force or is found begging, or **living on the street**; or
3. who is mentally ill or mentally or physically challenged or suffered from terminal or incurable disease, having no one to support or look after or having parents or guardians unfit to take care, if found so by the Board or the Committee; or
4. who does not have any parents and no one is willing to take care of or whose parents have abandoned or surrendered him;

Based on the above-mentioned definition of CNCP, broadly three types of CiSS have been categorised, which are[6]:

a. **Children living on the streets all alone without support:** These are the children who are living along in the streets without any parental or family support system living on the streets, pavements or any public places on their own. They could be children who are missing, runaway, abandoned or orphan children. They survive on streets by working, begging, selling items/goods etc. These children are the most targeted for the purpose of abuse and exploitation.
b. **Children who stay on the street during daytime and are back home in the night with their families living in nearby -areas:** These are children who spend their day-time on the streets working, begging or loitering (with or without their families) and return to their homes at night. These children are from nearby slums, tribal or coastal areas. These children are more vulnerable as they are often discriminated. This kind of marginalization and vulnerability force them to live in the streets.
c. **Children living on the streets with their families:** These are children living with their families on the streets. They are from different parts of the country and have migrated to the city to earn their subsistence. They

mostly work in the unorganised sector, like temporary labour in construction. These families include seasonal as well as permanent migrants. Children of these families also live on the street with them, mostly loitering, begging, picking rags or doing child labour with their parents.

Based on the above categorisation, the State of Kerala has rarely the first and second category and mostly children falling into the third and third category of children living with their families under bridge, open areas living on street selling and begging.

9. Interventions

Realising the vulnerability of CiSS, the policy propose the rehabilitation of such street children through the adoption of following measures keeping in mind the principle that for children *'first and final choice is the family and institutionalisation of the children should be adopted as the last resort'*:

The state policy adopts an integrated and phased approach to reach every CiSS, support and finally rehabilitate them through coordinated and multi-sectoral action. With early identification and vulnerability assessment through community-level outreach with field workers, Anganwadi workers and local NGOs, steps will be taken to prevent children from becoming vulnerable to street situations. The identification is to be followed by immediate protective responses, including rescue, provisions for safe shelter and production before the Child Welfare Committee (CWC). Afterwards, long-term interventions will focus on family tracing, reunification, wherever possible, educational enrolment and vocational training, health care, psychological support, as well temporary shelters or day care centres for nomadic and migrants families with children on street and financial support. Lastly, all these measures will be supported by multi-sectoral convergence of various departments and academic institutions for real monitoring and case management through Baal Swaraj.

9.1 Prevention, Early Identification and Intervention

A rapidly urbanising India requires continuous understanding of the issues related to CiSS to ensure that no child lives in abject poverty or at the margins of society. The CiSS are often seen on the streets, yet are "invisible"

due to lack of identity, recognition or social status. Keeping this in mind, the policy prescribe early identification of CiSS to provide them with necessary interventions and services, as per their circumstances and vulnerabilities. Therefore, the policy proposes:

a. State wide survey to identity the number of children living in street situations along with the identification of 'hot spots' where CiSS are mostly found so that a need based response could be formulated to address the issues faced by these children.
b. Awareness generation amongst the civil society to identify CiSS and link them to the available welfare schemes such as anganwadis, and to the education system. Also, efforts should be made to sensitise the parents of CiSS about the harms of being in the streets. The parents should be informed that children in the streets are unsafe and they are more susceptible to child sexual abuse and child trafficking. They should be motivated to send their children to school and keep them under their supervision.
c. The State will carry out multilingual outreach mechanisms to timely address the language barriers that come up while interacting and engaging with migrant children and families. All members of social service staff, police and outreach workers will be trained in effective communication tools, including visual materials, local dialects, and culturally appropriate cues.
d. Hot spot areas to be identified, and awareness campaigns focusing on hygiene, nutrition, vaccination, child rights, education, and protection against trafficking and abuse will be carried out regularly. Different forms of media for the campaign will be used, including public announcements, visual and digital campaigns, street plays, etc.
e. Collaboration with local media, wherein special emphasis will be placed on both child protection and community sensitisation.
f. Collaborations with colleges offering bachelor of education and Social Work programmes to promote field internship, skills and experience of working with CiSS rehabilitation.

The student from these institutions will be involved in learning and conducting vulnerability assessments, delivery of non-formal education, organising health and hygiene workshops, case study management and documentation, including aiding child protection bodies, like DCPUs.

9.2 Vulnerability Assessment and Vulnerability Indicators

A life on the street constitutes one of the most serious violations of the rights of children violating their right to education, good health, nutritious food, play, protection and proper development. Though children are vulnerable in various situations due to multiple factors, however, with regard to CiSS, it is vital to identify their vulnerability parameters so that policy prescriptions could be targeted and better oriented for their overall welfare. For this purpose, the following factors shall determine the vulnerability status of the child -

a. Conditions related to Safety and Security (risk and nature of abuse and exploitation)
b. Status and Access to Education
c. State of Hunger and Malnutrition
d. Health and Access to Health Care
e. Mental health condition
f. Reproductive and Sexual Health
g. State of Sanitation and Hygiene
h. Access to Safe Drinking Water
i. Conditions related to Drugs and Substance Abuse
j. Coming in conflict with the law
k. Element of Child labour
l. Risk related to Child marriage
m. Risk related with Child trafficking
n. Risk related with commercial sexual exploitation
o. Children with behavioural problems such as children struggling with anger issues and children who feel socially withdrawn and isolated.

In addition, for the purpose of regular identification, targeted interventions shall be done on locations with concentration of such vulnerable children as identified by the field level NGOs/ local Police/ Revenue Department/District Child Protection Units/District Task Force as the 'hot-

spot' locations. The same shall be kept in mind by any special task force or police etc. which is constituted by the District Magistrate or otherwise to look after children in need of care and protection.

9.3 Production before the Child Welfare Committee (CWC)

The JJ Act, entrust Child Welfare Committee (CWC) with care, protection, appropriate rehabilitation or restoration of children in need of care and protection. Hence, the Policy prescribe that all children identified as CiSS should be dealt in accordance with the JJ Act giving due regard to the principles as laid down under Chapter II, Section 3 of the JJ Act and should be produced before the nearest CWC as envisaged under JJ Act.

Once CiSS is produced before CWC, it may issue following directions for the benefit of such children after determining/verifying their age:

a. For the first category of children, **children living alone on the street** –

1. In case such child has a family then CWC may recommend the concerned authorities to restore the child to parents or guardian after due verification and counselling.
2. If CWC conclude that such child neither could be restored with the family nor could be declared free for adoption, then such child may be provided with long-term institutional care as per the provisions of the JJ Act.

b. For the second and third category of children who live with their families- **working children who return to their home at night and those living with their families on street, following course of action *inter alia* may be considered** –

1. **Counselling of parents/ guardians** through DCPU/ CWO/ Social Worker/ NGO/ Community Based Organisation (CBO) representative or through any other stakeholders as appointed by the State Government to explain the reasons why the child should not be on the streets and working
2. In case the CiSS belongs to a family, which has migrated to the city and has no regular source of income or if working, is doing odd jobs or found begging on the streets etc., then CWC may direct DCPU or any other authority appointed in this regard, to explore the availability of other employment options and link the children within the family with required welfare services such as *anganwadi*, school, crèche, public

distribution system, etc.

3. Sponsorship may be provided to such children or their family under central or state specific scheme for such families.

c. In addition, for all categories of CiSS, the CWC may also recommend following measures:

9.3.1 Arrangement of Identity and other Documents

1. Arrangement of the requisite identity documents such as birth certificate, Aadhar Card, and Disability Certificate etc. for such children and their families to access benefits and entitlements of the government.
2. Ascertain the whereabouts of CiSS especially unaccompanied children living in the streets so that appropriate safety and other measures could be taken in case of conflict, pandemic or disaster.

9.3.2 Education

The Policy prescribe that the State shall ensure an equal right to education for CiSS. In this regard, the State of Kerala shall ensure:

1. Enrolment of all the CiSS at the nearest Anganwadi Centre or a school to cater to his education and nutrition. In addition, the State shall provide for crèche facilities, especially mobile crèches at all workplaces
2. Assistance to mitigate the disruptive effects on children's education caused by homelessness and migration. To facilitate integration and stability, access to quality education by active enrolment in schools throughout the year; mobile van schools, night schooling for parents etc. should be ensured. Migration Cards should be issued to promote transferability of admissions of migrant children in all government schools of the country
3. *Opportunities and potential of Information and Communication Tools shall be utilised to strengthen learning experience both while providing formal education or skill training*
4. *During disasters or emergency situations where education of children is unavoidably disrupted, technology driven methods will be used to ensure education is not interrupted.*
5. Age appropriate skill training to CiSS in addition to formal education.
6. To support formal school enrolment, non-formal education and bridge

courses will be developed in partnership with NGOs, teachers, training institutions and social work institutions. These educational programs will aim to educate these children on basic literacy, numerical education, life skills and emotional literacy.

7. Dropout prevention steps will be implemented, including peer mentoring, family outreach and psychological help for sustained support and learning.
8. Institutional partnerships and collaborations with colleges offering bachelor of education and Social Work programmes to promote field internship, skills and experience of working with CiSS rehabilitation.
9. District-level education officers will be delegated the responsibility of maintaining a CiSS education tracking register linked to the Baal Swaraj portal, and issuing migration cards to facilitate their inter-school transfers in cases wherever applicable.

9.3.3 Safety and Protection

With regard to ensuring safety and security of CiSS, the policy prescribes that the State government of Kerala shall:

i. Educate children in understanding, recognising and reporting any crimes against children and other child protection issues like cyber-crime, child labour, child trafficking, child sexual abuse, child marriage, or any other form of abuse or exploitation of children
ii. Arrange Open Shelter facility in the areas which are hot spots of CiSS
iii. Ensure shelter facility to CiSS and his family in a shelter home or *rain basera*
iv. Ensure safety measures by creating structures such as covered drains, covered bore wells, working street lights and covered electric cables, etc.
v. Ensure the implementation of Mission Vatsalya guidelines issued by Ministry of Women and Child Development, Government of India, which aimed at building a protective environment for children in difficult circumstances including CiSS through

Government-Civil Society Partnership

vi. Encourage GO-NGO partnership recognising the need of collaboration between government and NGOs/CSOs related to Street Children in order to alleviate the harsh and unsafe living conditions of children living in street situations

vii. Coordination with the Motor Vehicles Department (MVD) to undertake regular road safety campaigns in areas identified as CiSS hot spots. Ensure adequate street lighting, accident response protocols and appropriate warning signages and systems can be put in place.

9.3.4 Health

It is a known fact that the street children are exposed to harsh and unhygienic living conditions resulting in various diseases. The street life also pushes these children to the use of psychoactive substances. Hence, the policy mandates the Government of Kerala to take holistic measures to ensure the health and nutrition of CiSS which inter alia include:

I. Recommended/Identify/Establish facilities for care, deaddiction, treatment and rehabilitation of CiSS involved in substance abuse and drug dependence.

II. Regular check on drug abuse and create awareness on its ill effects.

III. Regular testing for infectious diseases, including HIV/AIDS, Hepatitis, Leprosy and Tuberculosis.

IV. Ensure that CiSS suffering from acute or chronic diseases (especially those with fatal complications including HIV/AIDS, Hepatitis, Pneumonia, Leprosy and also Cancers which affect the health and wellbeing) should be given priority at all Govt. Health facilities. The State should also ensure that treatment to such children is given free of cost and the parents should be given financial assistance whenever necessary.

V. Mobile health clinics to be established to provide

outreach services for early identification and treatment of childhood diseases including mental health issues for both CiSS and their parents. Utilization of Tele Manas toll free No.14416 to be ensured. Special support to be offered to CiSS with mental health needs, including mobile counselling services and referral to District Mental Health Project with special focus on de-addiction for children suffering from substance abuse.

vi. CiSS with disabilities (PwDs) to be linked with appropriate welfare scheme as defined under the Rights of Persons with Disabilities Act, 2016.

vii. Immunisation of CiSS with vaccines as per the national Immunization schedule and also optional such as Typhoid, Rabies and Hepatitis A vaccines.

viii. Awareness campaigns for communicable diseases including STDs. ix. Assessment of the nutritional status through regular anthropometric measurements and special nutrition supplementation and mid-day meal services to the needy.

ix. For menstrual health, regular distribution of menstrual hygiene products through Anganwadi centres, schools and health centres shall be carried out, especially for girls living in street situations and similar vulnerable conditions. The distribution shall be supplemented by orientation sessions by ASHAs and ANMs on menstrual health, personal hygiene, safety, reproductive and sexual health.

10. Strengthening Institutions and Stakeholders

The family is always considered as one of the most important building blocks in the growth and development of a child. In this regard, the state government of Kerala will strengthen the family structure by ensuring access to quality healthcare, education and social security to the family of the CiSS and by building parenting and caregiving skills of parents of CiSS through support groups, ICT material for a safe, loving and nurturing environment for

their children. The state government will also discourage families of CiSS from engaging their children in any form of employment, spreading awareness about the ill effects of such employment of children, and building linkages with local agencies and communities towards this end.

In addition, the proposed State policy will also focus on strengthening and empowering institutions vested with the responsibility of the care and protection of children. This includes police, schools, panchayati raj institution, labour, women and child development and social justice department etc. This will ensure the efficient, child-friendly, coordinated, accountable and transparent protection to all children. Accordingly, the Government will strengthen the existing institutions, establish necessary institutions such as mobile health clinics, mobile *balwadis, anganwadis*, special schools, and de-addiction centres etc., which are not yet in place at the State and District levels so that no child could be placed in street situation.

Further, the policy also prescribe mapping of existing needs, resources and then identifying and upscaling/enhancing the scale of services that are still needed for instance, creation of mobile *balwaris,* special schools etc. for CiSS etc. The Policy encourages GO-NGO partnership recognising the need of collaboration between Government and NGOs/CSOs related to Street Children in order to alleviate the living conditions of children living in street situations. Simultaneously, there is a need for better coordination among development agents working for the rights of street children and information sharing among all stakeholders for optimum use of existing resources.

A comprehensive State Plan for Action for CiSS will be developed in consultation and collaboration with each stakeholder departments and institution, along with defined timelines, performance indicators, and deliberated budget allocations. The Action Plan will comprise activities across prevention, protection, rehabilitation, education, health and reintegration into mainstream. The Local Self Government Department will play an integral role in mainstreaming CiSS issue and their concerns into urban and rural governance plans. They shall be mandated to maintain ward-level registers of vulnerable children and ensure the inclusion of CiSS in local governance plans, and develop hyperlocal street-level interventions and measures.

The state shall take all necessary measures to revive the Child Welfare and

Protection Committees (CWPC) at the Panchayat and municipal ward level and empower them with training and financial support for assisting and aiding CiSS. These committees shall undertake monthly reviews of CiSS cases, report violations, and recommend support services locally available. To translate these interventions onto the ground, Panchayats and municipalities shall earmark child protection budgets to be spent in consultation with CWPCs and child protection units.

11. Convergence with other Departments and Institutions

Child protection system represents a nested system of varied components of protection, such as law enforcement, medical assistance, legal assistance, compensation, rehabilitation, reintegration, and repatriation, which further requires the involvement of various State and district agencies, and non-government organisations. Ineffective coordination of agencies that work in silos may cause gaps in the system, and a child may fall through these gaps in the system. The KSPCiS is based on the principles of convergence and coordination involving multiple stakeholders to promote and implement a single policy, it is important to have a dedicated portal that facilitates communication by the various State departments and provides a platform for stakeholder interaction.

Hence, the policy prescribe that the Government must respond to the needs of a child in a collective and seamless manner. They must work together towards the best interest of the child. This will facilitate the smooth movement of a child through the system in a manner that preserves his/her well-being. Within the government, the various stakeholders / Institutions of mandated to address the issues of street children are as follows:-

i. Department of Health and Family Welfare
ii. Department of Women and Child Development
iii. Department of Social Justice
iv. Motor Vehicles Department (MVD)
v. Local Self Government Department
vi. Revenue Department
vii. Education Department
viii. Labour Department
ix. Police
x. Urban Local Bodies

xi. RPF / Railways

12. Monitoring, Evaluation and Review

The meaningful realization of the policies of the Government with respect to securing the rights of children shall only be achieved through its rigorous monitoring and evaluation compliance with the principles and provisions of this Policy. In this regard, the proposed policy will establish seamless collaboration and coordination with the help of IT-enabled tools and a robust tracking system for every rescued child to ensure no child is left behind or re-victimised. In the process, the Kerala State Commission for the Rights of the Child shall be the nodal agency for the monitoring and evaluation of the implementation of this Policy at the State level, which will monitor the compliance of the policy on the basis of the data uploaded on 'Baal Swaraj portal'.

The Baal Swaraj is a portal launched by the NCPCR for online tracking and a digital real-time monitoring mechanism of children in need of care and protection. This portal is a first-of-its-kind initiative in India to help children in street situations. The CiSS application is used for receiving data of children in street situations from all the states and union territories, tracking their rescue and rehabilitation process. The initiative is taken under the direction of the Hon'ble Supreme Court of India.

A comprehensive review of the proposed policy shall be taken up after five years of the adoption of the policy in consultation with all stakeholders, including children. In doing so, the Department of Women and Child Development/Social Welfare will lead the review process.

With interdepartmental convergence, there is a need to institutionalise accountability. For this purpose, a State Coordinating and Action Group will be formed, which shall be chaired by the Secretary, Department of Women and Child Development. The Group will also include representation from the Health, Education, Labour and LSGD, Social Justice, Motor Vehicle Department, RPF, Police, State Commission for Protection of Child Rights, and select NGOs working on the CiSS issue. The Group will quarterly review data from the Baal Swaraj portal to monitor rehabilitation progress and address implementation difficulties, convergence and operational gaps. The

findings of the Group from these reviews will feed into annual performance audits of the State policy, and finally inform revisions to the State Plan of Action.

13. Resource Allocations and Utilisation

The quality implementation of this policy requires that adequate financial, material and human resources are allocated and released to implementing parties in a timely and transparent manner. For the purpose of effective resource allocation and utilisation, the State commits that it shall track the timely and adequate allocation release and utilisation of resources against its achievement of desired outcome and impact through regular collection and analysis of data. It shall ensure quarterly review of the expenditure of budget allocated for children at the District and the State level.

The policy will be supported by a sustained capacity development of stakeholders at all levels of governance and implementation. Training and orientation modules, and standard operating procedures will be developed for functionaries of important stakeholders such as DCPUs, CWCs, police, judiciary, panchayats, teachers, Anganwadi and ANM workers, Child Welfare and Protection Committees, and civil society partners. These modules will include information on trauma-informed care, child rights laws, outreach strategies, use of tracking systems, multi-departmental cooperation, non-institutional care and rehabilitation, etc. The State Child Protection Society shall develop and maintain an annual calendar for training and efficient delivery of services.

14. Accountancy and Transparency

This Policy shall be implemented through a dedicated budget and time bound state action plans that shall assign specific roles and responsibilities to appropriate Government agencies. The outcome of such targets shall be monitored and evaluated through centralised technology- driven monitoring mechanisms. A comprehensive review of this Policy will be taken up once in five years in consultation with all stakeholders, including children.

15. Desired Outcomes and Indicators of Progress

The policy will be assessed for the following outcomes over a five-year period:

- A measurable drop in the number of children found living or working on the streets in pre-identified hotspots.
- Full enrolment of CiSS in age-appropriate formal or non-formal education institutions.
- Mandatory issuance of identity documents to all CiSS within six months of identification.
- Tangible reduction in malnutrition levels and improvement in immunisation coverage among all CiSS within six months of identification.
- Demonstrable increase in family reunifications of identified CiSS or placement for long-term in alternative care institutions.
- All-round comprehensive closure of cases registered on the Baal Swaraj portal within 90 days of child production before CWC.
- Comprehensive closure of cases in the Baal Swaraj portal within 90 days of child production.

***

---

[1] Please refer order dated 17.01.2022 and 21.02.2022 of the Hon'ble Supreme Court in Suo Motu Writ Petition (C) No. 6 of 2021, In Re Children in Street Situations

[2] As per the estimate of NCPCR shared with Hon'ble Supreme Court as mentioned in its order dated 17.01.2022 in Suo Motu Writ Petition (C) No. 6 of 2021, In Re Children in Street Situations

[3] Please refer Standard Operating Procedures (SoPs 2.0) for Care and Protection of Street Children 2020 as formulated by NCPCR

[4]. Please refer para 8 on page 4 of the Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights on the protection and promotion of the rights of children working and/or living on the street as submitted on 11 January 2012 to the Human Rights Council pursuant to resolution 16/12 of 24 March 2011

[5] Please refer para 10 on page 5 of the Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights on the protection and promotion of the

rights of children working and/or living on the street as submitted on 11 January 2012 to the Human Rights Council pursuant to resolution 16/12 of 24 March 2011

[6] Please refer page 8 of the order 26.10.2021 passed by the Hon'ble Supreme Court in Suo Motu Writ Petition (C) No. 6 of 2021, In Re: Children in Street Situations v.

രഹസ്യം

കേരള സർക്കാർ

മന്ത്രിസഭായോഗത്തിന്റെ നടപടിക്കുറിപ്പുകൾ

തീയതി : 13-03-2026

ഫയൽ നം. വശിവിവ-സി1/25/2022/വശിവിവ. ഇനം നം: 3907

വിഷയം : വനിത-ശിശു വികസന വകുപ്പ് - തെരുവോരങ്ങളിൽ കഴിയുന്ന കുട്ടികളുടെ സുരക്ഷയും പുനരധിവാസവും - സംസ്ഥാന നയം രൂപീകരിക്കുന്നത്.

തീരുമാനം : കുറിപ്പിലെ നിർദ്ദേശം അംഗീകരിച്ചു.

(ഒപ്പ്)
പിണറായി വിജയൻ
മുഖ്യമന്ത്രി

(ശരിപ്പകർപ്പ്)

ഡോ. എ. ജയതിലക്
ചീഫ് സെക്രട്ടറി

പ്രിൻസിപ്പൽ സെക്രട്ടറി, വനിത- ശിശു വികസന വകുപ്പ്.

14/3/26

AS (WCD)

3907

"ഭരണഭാഷ- മാതൃഭാഷ"

കേരള സർക്കാർ (ശ്രീ പിണറായി വിജയൻ മന്ത്രിസഭ) മന്ത്രിസഭാ യോഗത്തിനുള്ള കുറിപ്പ്		
1.	ഫയൽനമ്പർ	വശിവിവ-സി1/25/2022-വശിവിവ
2.	വകുപ്പ്	വനിതാ ശിശു വികസന (സി) വകുപ്പ്
3.	വിഷയം	വനിതാ ശിശു വികസന വകുപ്പ് - തെരുവോരങ്ങളിൽ കഴിയുന്ന കുട്ടികളുടെ സുരക്ഷയും പുനരധിവാസവും - സംസ്ഥാന നയം രൂപീകരിക്കുന്നതു സംബന്ധിച്ച്
4.	മന്ത്രിസഭായോഗത്തിൽ സമർപ്പിക്കാനുള്ള മുഖ്യമന്ത്രിയുടെ ഉത്തരവ് തീയതി	27.02.2026
5.	(i) ഇത് സാമ്പത്തികബാധ്യതയുള്ളതാണോ?	അതെ
	(ii) സാമ്പത്തികബാധ്യതയുള്ളതാണെങ്കിൽ ധനകാര്യവകുപ്പുമായി ആലോചിച്ചിട്ടുണ്ടോ, ഉണ്ടെങ്കിൽ അവരുടെ അഭിപ്രായം മന്ത്രിസഭായോഗത്തിനുള്ള കുറിപ്പിൽ ഉൾക്കൊള്ളിച്ചിട്ടുണ്ടോ	ഇല്ല
6.	മറ്റേതെങ്കിലും വകുപ്പുമായി ആലോചിച്ചിട്ടുണ്ടോ ഉണ്ടെങ്കിൽ അവരുടെ അഭിപ്രായം മന്ത്രിസഭായോഗത്തിനുള്ള കുറിപ്പിൽ ഉൾക്കൊള്ളിച്ചിട്ടുണ്ടോ?	ധനകാര്യ വകുപ്പ് , ആരോഗ്യ കുടുംബക്ഷേമ വകുപ്പ്, ആഭ്യന്തര വകുപ്പ്, സാമൂഹ്യ നീതി വകുപ്പ്, പൊതു വിദ്യാഭ്യാസ വകുപ്പ്, തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ വകുപ്പ്, റവന്യൂ വകുപ്പ്, തൊഴിലും നൈപുണ്യവും വകുപ്പ് എന്നീ വകുപ്പുകളുമായി ബഹു.വനിതാ ശിശു വികസന വകുപ്പ് മന്ത്രി തലത്തിൽ യോഗം ചേർന്ന് അഭിപ്രായ രൂപീകരണം നടത്തിയിട്ടുണ്ട്.
7.	കുറിപ്പ് സമർപ്പിച്ച അഡീഷണൽ സെക്രട്ടറിയുടെ പേര്	ശ്രീ.സന്തോഷ് കുമാർ.റ്റി.കെ
8.	കുറിപ്പ് അംഗീകരിച്ച പ്രിൻസിപ്പൽ സെക്രട്ടറിയുടെ പേര്	ഡോ.ഷർമിള മേരി ജോസഫ് ഐഎഎസ്
9.	മന്ത്രിസഭയ്ക്കുള്ള കരട് കുറിപ്പ് പ്രിൻസിപ്പൽ സെക്രട്ടറി അംഗീകരിച്ച തീയതി	09/03/2026

3907

10.	കുറിപ്പ് അംഗീകരിച്ച ചീഫ് സെക്രട്ടറിയുടെ പേര്	ഡോ.എ.ജയതിലക് ഐഎഎസ്
11.	മന്ത്രിസഭയ്ക്കുള്ള കരട് കുറിപ്പ് ചീഫ് സെക്രട്ടറി അംഗീകരിച്ച തീയതി	09/03/2026
12.	കുറിപ്പ് അംഗീകരിച്ച മന്ത്രിയുടെ പേര്	ശ്രീമതി.വീണ ജോർജ്ജ്
13.	മന്ത്രിസഭയ്ക്കുള്ള കരട് കുറിപ്പ് മന്ത്രി അംഗീകരിച്ച തീയതി	10/03/2026
14.	കുറിപ്പിന്റെ പകർപ്പുകൾ സമർപ്പിച്ച തീയതി	11/03/2026
15.	മന്ത്രിസഭായോഗം തീരുമാനമെടുത്ത തീയതി	13.03.2026
16.	തീരുമാനം പുറപ്പെടുവിച്ച സർക്കാർ ഉത്തരവ്/ കത്തിന്റെ നമ്പറും തീയതിയും	

മന്ത്രിസഭാ യോഗത്തിനുള്ള കുറിപ്പ്

തെരുവിലലയുന്ന കുട്ടികളുടെ സംരക്ഷണവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട് SMW(C) 6/2021 കേസിൽ ബഹു.സുപ്രീം കോടതി 17/01/2022ൽ പുറപ്പെടുവിച്ച ഉത്തരവിന്റെ വെളിച്ചത്തിൽ തെരുവുകുട്ടികളുടെ സംരക്ഷണത്തിനും പുനരധിവാസത്തിനുമുള്ള സംസ്ഥാന നയം രൂപീകരിക്കുന്നതു സംബന്ധിച്ചാണ് ഈ കുറിപ്പ്.

2.ബഹു.സുപ്രീം കോടതിയുടെ മേൽ ഉത്തരവിന്റെ പ്രസക്തഭാഗം ചുവടെ ചേർക്കുന്നു.

"We direct the State Governments/UnionTerritories to instruct all the concerned authorities to take prompt action in the identification and rehabilitation of children in street situations."

ബഹു.സുപ്രീം കോടതിയുടെ ഉത്തരവ് നടപ്പിലാക്കുന്നതിന്റെ ഭാഗമായി 02.02.2022 ൽ ചേർന്ന യോഗത്തിൽ ചീഫ് സെക്രട്ടറി, തെരുവുകുട്ടികളുടെ സംരക്ഷണത്തിനും പുനരധിവാസത്തിനായി കരട് സംസ്ഥാന നയം തയ്യാറാക്കാൻ വനിതാ ശിശു വികസന വകുപ്പ് ഡയറക്ടർക്ക് നിർദേശം നൽകിയിരുന്നു . ആയതിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ വിവിധ കർത്തവ്യ വാഹകരുമായി കൂടിക്കാഴ്ച നടത്തിയ ശേഷം വനിതാ ശിശു വികസന വകുപ്പ് ഡയറക്ടർ കരട് നയം തയ്യാറാക്കി സമർപ്പിച്ചു.

3.28.11.2024 ന് ബഹു.വനിതാ ശിശു വികസന വകുപ്പ് മന്ത്രി, "തെരുവിലലയുന്ന കുട്ടികളുടെ സംരക്ഷണം സംബന്ധിച്ച നയം" സംബന്ധിച്ച് വനിതാ ശിശു വികസന വകുപ്പ് ഡയറക്ടറുമായും ധനകാര്യം, ആഭ്യന്തരം, ആരോഗ്യ-കുടുംബക്ഷേമം, തദ്ദേശ സ്വയംഭരണം, തൊഴിൽ-നൈപുണ്യം , റവന്യൂ, പൊതുവിദ്യാഭ്യാസം, സംസ്ഥാന ബാലാവകാശ സംരക്ഷണ കമ്മീഷൻ എന്നിവയുൾപ്പെടെയുള്ള കർത്തവ്യ വാഹകരുമായി ചർച്ച നടത്തി. പ്രസ്തുത യോഗത്തിൽ ബന്ധപ്പെട്ട കർത്തവ്യ വാഹകരിൽ നിന്നുള്ള അഭിപ്രായം/ശിപാർശ ഉൾക്കൊള്ളിച്ചുകൊണ്ട് പുതുക്കിയ കരട് നയം

സർക്കാരിൽ സമർപ്പിക്കാൻ ബഹു. വനിതാ ശിശു വികസന വകുപ്പ് മ
വനിതാശിശു വികസന വകുപ്പ് ഡയറക്ടറോട് നിർദ്ദേശിച്ചിരുന്നു.

4.ബഹു മന്ത്രിയുടെ ഉത്തരവിന്റെയടിസ്ഥാനത്തിൽ ആവശ്യമായ ഭേദഗതി വരുത്തി പുതുക്കിയ കരട് നയം വനിതാ ശിശു വികസന വകുപ്പ് ഡയറക്ടർ സമർപ്പിച്ചു. ഫയൽ ബഹു.വനിതാ ശിശു വികസന വകുപ്പ് മന്ത്രി മുഖാന്തിരം ബഹു.മുഖ്യമന്ത്രിക്ക് ചംക്രമണം ചെയ്തപ്പോൾ , ബഹു.മുഖ്യമന്ത്രി ചുവടെ ചേർക്കും പ്രകാരം ഉത്തരവായി.

"മന്ത്രിസഭയുടെ പരിഗണനയ്ക്ക് സമർപ്പിക്കുക. നയം മലയാളത്തിലും കൂടി തയ്യാറാക്കുക. "

<u>തീരുമാനിക്കേണ്ട വിഷയം</u>

സംസ്ഥാനത്തെ തെരുവ് കുട്ടികളുടെ സംരക്ഷണത്തിനും പുനരധിവാസത്തിനുമുള്ള കരട് സംസ്ഥാന നയം മലയാളത്തിലും ഇംഗ്ലീഷിലും തയ്യാറാക്കി അനുബന്ധമായി ചേർത്തിരിക്കുന്നത് അംഗീകരിക്കാമോ?